

ТОНГ ЮЛДУЗИ

Ўзбекистон болалари ва ўсмирларининг газетаси

Газета 1929 йил 1 августдан чиқа бошлаган

№ 2 (6946-6947)
1999 йил 12 январь, сешанба

Сотувда эркин
наرخда

Бизнинг спортчи ака ва опаларимиз ўзларининг такрорланмас ўйинлари билан Ўзбекистон Республикаси байроғини баланд кутариб, Ватанимиз довуғини дунёга танитмоқдалар. Уларнинг ютуқларидан қувониб биз ҳам мак-

«ЮЛДУЗ» ДАН ЮЛДУЗЛАР ЧИҚАДИ

таблараро мусобақалар уюштираяпмиз. Мактабимизнинг «Юлдуз» гуруҳи «Кувноқ стартлар» уйинида биринчиликни эгаллади. Ўтган йили Ўзбекистон чемпионлиги учун Янгиариқ туманидаги мактаблар гуруҳи билан беллашиб 71-15 ҳисобида ютдик. Ўқувчиларнинг астойдил қилган ҳаракатлари ва мактабимиз директори Гулҳумор опа Давлетова ҳамда жисмоний тарбия ўқитувчимиз Асан Оллабергенов, Ойбек Сейтимовларнинг саъй-ҳаракатларидандир бу!

«Юлдуз» гуруҳимиз аъзолари шу кунларда Фарғона вилояти гуруҳи билан беллашишга ҳозирлик қилишмоқда. Бу учрашувда мактабимизнинг ҳақиқий юлдузларига омад тилаймиз.

Шахло БЕКЧАНОВА,
Қорақалпоғистон Республикаси, Беруний туманидаги 9-мактабнинг 9-«А» синф ўқувчиси.

НОН ҲАМ НОН, УШОҒИ ҲАМ НОН

Нон қадимдан улугъ неъмат ҳисобланиб келган. Чунки, нонни етиштириш учун қанчадан-қанча деҳқонларимиз тер тукиб меҳнат қилишган. Шу кунларда далаларда бугдой майса бўлиб турибди. Аммо айрим тенгдошларимиз нонимиз—донимизга молларини хайдаб пайҳон қилмоқдалар. Нонни кўп етиштирмоқ учун, буш турган экинзорларни бугдойзорга айлантирмоқ учун раҳбарларимиз жон куйдираётган бир пайтда бу нонқурлик эмасми?

Эсин-
гизни
йиғинг,
азизлар!

Кузингизни очинг, тенгдошлар!

Махлиё ҲОЗИЕВА,
Андижон туманидаги 42-мактабнинг 5-«Б» синф ўқувчиси.

СЕНИ КУТАМИЗ

Салом «ТОНГ ЮЛДУЗИ»! Биз сенинг доимий муҳлисингмиз. Сенга шуни маълум қилмоқчимизки, ўтган йили синфимиз бўйича 5-6 нафар ўқувчи сенга обуна бўлган эди. Бу йил эса 15 нафар ўқувчи сенинг ҳар бир сонингга интиқлик билан кутишяпти.

Уларга ҳавас қилган 15 ўқувчи эса сени февраль ойидан бошлаб ўқишларини айтишяпти, обуна йил бўйи давом этиши бизга жуда маъқул келмоқда.

Нигора БОЙЧИБОВЕВА,
Сирдарё вилояти, Ховос туманидаги 6-мактабнинг 6-«А» синф ўқувчиси.

РЕЙТИНГ — ҲАҚИҚАТ!

Кўп мактаблар қатори бизнинг мактабда ҳам рейтинг усулида баҳо қўйилади. Рейтинг ўқувчини ўқишга, излашга мажбур қилар экан. Буни мен ўз ўқишимда кузатдим. Илгари «4», «5» баҳо олиб юрардим. Ҳозир эса 10,8,6 балл олаяпман. Бу дегани «5» баҳо олган ўқувчи «4» баҳо олган ўқувчи билан тенг деганидир.

Агар синфда 30 нафар ўқувчи бўлса, уларнинг ҳаммаси бир вақтнинг ўзиде ўз балига эга бўлади. Ва бу биз, ўқувчиларни ҳар куни дарсга тайёр бўлишга ундайди. Демак, рейтинг усули ўқувчини ўз устида ишлашга мажбур қилиб, билимини тўғри баҳолаб беради, деганидир.

Улуғбек УМАРОВ,
Наманган вилояти, Чортоқ туманидаги 22-мактабнинг 7-«А» синф ўқувчиси.

Шеърни ёд олинг

ВАТАНИМ

Эзгуликка йўлдош Ватаним,
Умидворга қўлдош Ватаним,
Мустақиллик муҳрини олган,
Энг қадимий ва ёш Ватаним.

Дастурхони файзли, фараҳли,
Фарзандлари мустаҳкам аҳдли,
Дўст — ёронлар аҳил, қадрдон,
Ҳаммаси тинч, баркамол, бахтли.

Бунда ақл тоғуси камол,
Бунда идрок кўрсатур жамол,

Инсон эркин сақлар адолат,
Бунда меҳнат яратур иқбол.

Эъзоздадир оталар қадри,
Шамшод мисол оналар қадди,
Ўғил-қизнинг ҳурматларидан,
Нима қилса сиғади ҳадди.

Мустақиллик шарофати — бу,
Озодликнинг саодати — бу,
Фароғатли кунлар тонгидан,
Келажакнинг ҳидояти — бу.
Абдулқодир ҚАЮМ

БИР КЕЛИБ КЕТИНГ, ҚИШЛОҒИМИЗГА

Қишлоқда яшаш мазза. Кенг далаларда қўй боқиш, экин экиб парваришlash, қанчалар яхши. Лекин, бизнинг қишлоғимизда чиқиндиларни ташийдиган машиналар юрмайди. Ҳар ер, ҳар ерда уюм-уюм бўлиб ахлатлар ётади. Бунинг устига қишлоғимиз ичимлик суви билан ҳам тўлиқ таъминланмаган. Ҳар 1-2 километр масофада ичимлик крани қурилган.

Лекин шундай бўлса-да, мен ўз қишлоғимни жуда-жуда яхши кураман. Таътилда Тошкентга меҳмонга бордим. У ерда икки кундан ортиқ туролмадим. Шунда ўзимизнинг тезак ҳиди келадиган далаларни-ю, ҳовлиларни соғиндим. Барибир менинг ватаним шу қишлоғимдир. Ҳеч қачон шаҳарга иш излаб бормаيمان. Мана шу қишлоғимда яшайман, мен унга керакман. Катта бўлиб қишлоғимиз одамларига яхши шароитлар яратиб беришни ният қилиб қўйганман.

Рухсора ШОДМОНОВА,
Бухоро вилояти, Фиждувон туманидаги 49-мактабнинг 7-«В» синф ўқувчиси.

КУТАОВ

Ассалому алайкум, «Тонг юлдузи» ходимлари!

Мен «Тонг юлдузи» газетасини қолдирмасдан ўқийман. Ундаги барча мақолалар менга жуда ҳам ёқади. Мен синфдошларим номидан газета ижодкорларини 1999 йил билан табриклайман. Уларга янги йилда янги омад, сиҳат — саломатлик, узоқ умр тилайман. Бизнинг дилимиздаги гапларни ўз тилимизда лўнда-лўнда қилиб ёзаверинглари, — дейман.

Гулбаҳор БАРАТОВА,
Бухоро вилояти, Шофиркон туманидаги 1-гимназия, 10-синф ўқувчиси.

БИЗГА МАКТУБ ЙЎЛЛАБСИЗ...

Ассалому алайкум, «Тонг юлдузи» ходимлари! Газетангизнинг 94-95 сониди босилиб чиққан обуна ҳақида мақолангиз бизга жуда ёқди. «Тонг юлдузи» бизнинг доимий ҳамроҳимиз. У билан ҳечам зерикмаймиз. Утган ўқув йилида синф раҳбаримиз бошчилигида 12 ойга обуна бўлган эдик. Унинг барча сонини интиқлик билан кутамиз. Ҳатто тарбиявий соатларда ҳам ундан фойдаланамиз. Бизнинг синф ўқувчилари бу йил ҳам биринчилардан бўлиб обуна бўлди. Келгусида ўзимизнинг мақола ва ранг-баранг шеърларимиз билан газетамиз саҳифаларини тўлдирмоқчимиз.

Феруза СОЛИЕВА,
Андижон вилояти,
Пахтабод туманидаги
18-ўрта мактабнинг
7-синф ўқувчиси

Ўқув йилининг бошида «Ёш қаламкашлар» тугараги иш бошлади. Унга мактабимизнинг энг иқтидорли, шоиртабиат, адабиётга қизиқувчи ўқувчилар жалб қилинди.

Мактабимизда қандай тадбир бўлмасин бизнинг тугарақ аъзолари бош-қош. Улардан Асалои Уролова, Нигора Наврузова, Моҳия Усмонова, Дилбар Холдороваларнинг шеър, хикоялари Республика газеталарида чоп этила бошлади. Бундан биз беҳад қувонаймиз. Уларнинг орасидан таниқли журналистлар, эл эъзозлаган шоирлар, ўзвучи-ю драматурглар етишиб чиқса ажабмас.

Бизга адабиётни севишимизда бор билимларини аямасган меҳрибон устозимиз Иззатулла ака Газнаевдан беҳад миннатдоримиз.

Гулбаҳор ЁРБЕКОВА,
Самарқанд вилояти,
Кўшработ туманидаги 55-мактабнинг 9-«А» синф ўқувчиси.

Билим олиш ва келажакни ақл, идрок билан тушуниш кераклиги бугунги кун ёшларининг шиори бўлиши ҳақида устозларимиз кўп таъкидлайдилар. Қаҳрамон Расулов, Шўхратжон Султонов, Донахон Холбекова, Зулфияхон Азимова сингари ўқитувчиларимиз бизга кўнгли билан билим бериш билан бирга турли фан тугарақларини ҳам бошқариб бормоқдалар. Биз ҳуқуқ, физика, она тили, математика, инглиз тили каби фан тугарақларига мунтазам қатнашиб келмоқдамиз. «Тил ва мантиқ» тугараги (Ш. Султонов раҳбарлигида), «Ҳуқуқшунослик» тугараги (З. Азимова бошчилигида) фаолияти кўпчиликка манзур бўляпти.

Куни кеча «Тил ва мантиқ» тугараги иштирокчилари икки гуруҳга — «Тафаккур» ва «Мақсад» гуруҳларига уюшиб, «Тилимни севдим-юртимни севдим» мавзусида қизиқарли баҳс-мунозара ўтказдилар. Мактаб ўқитувчилари ҳамда ўқувчилари ушбу баҳсни катта қизиқиш билан томоша қилдилар. «Зук-колик баҳси», «Савол-жавоб», «Сўз ичидан сўз топ», «Таҳлил», «Она тилим мадҳи» каби шартлар бўйича гуруҳлар билимларини сынаб кўрдилар. Айниқса, Сурайё Гофурова, Зоҳид Юнусов, Мафтуна Мамажонова, Умид Сайдахмедов, Феруза Раҳимова каби доно ўқувчиларнинг жавоблари барчани мамнун этди.

Баҳс жанговар дуранг, яъни 13—13 ҳисобида якунланди.

Бекжон СУЛТОНОВ,
Дилмурод СУЛТОНОВ,
Фаргона вилоят
иқтидорли болалар
мактаб — интернати
ўқувчилари.

Мана, қишки таътил ҳам тугаб, III чорак бошланди. Таътилда болажонлар яйраб уйнашди, арча байрамларига боришди, қаҳратон қиш совуғига писанд қилмай, чаналар учиб яйрашди.

Тенгдошингиз Азиза Расулова эса таътил вақтида «Ёш адабиётчилар» шаҳар олимпиадасида қатнашибди. Унинг айтишича, олимпиада II турда ўтказилибди. Дастлаб 25 та она тилидан, 25 та адабиётдан тест саволларига жавобларни компьютерда топширибдилар. Сўнг одил ҳакам аъзолари Ф. Мухамедова, Р. Мусаев, А. Раупов, М. Валиева, М. Раҳимова, С. Султоновлар уларнинг ёзган ижодий ишларини баҳолабдилар. Азиза билан суҳбатимиз олимпиада ҳақида бўлди.

— Олимпиада қаерда бўлиб ўтди?
— Ташкент авиация коллежида 5-6-январь кунлари бўлиб ўтди.

— Таниш-билишчилик бўлгандир?
— Асло, чунки компьютер хонасига бирорта ҳам ўқитувчи киритилмади. Бизга бир соат вақт ажратилган эди. Ҳаммасига улгурдик.

— Ижодий иш мавзулари билан таниш эдингизми?
— Йўқ, аммо мавзулар чиройли танланган экан. Унга ҳам ажратилган бир соат вақт етарли бўлди. Асосийси, баҳоларни уша куниеқ эшитиб кетдик.

— Кимлар ғолиб бўлди?
— II-синфдан нафис санъат лицейи ўқувчиси Муқаддас Эралиева, 10-синфдан 4-мактаб ўқувчиси Гулбаҳор Тоҳи-

рова, 9-синфдан 132-мактаб ўқувчиси Гулноза Обидовалар ғолиб бўлишди.

— Олимпиадада ёзган иншоингиздан ўқиб берасизми?

— Мен пиёла ҳақида ёздим. Баъзида чой ичаётганимизда, мен ҳаёлларга чўмиб, чойнак-пиёлага тикилиб қоламан. Бола тасаввуримда чойнак гердайиб турган бой, пиёла эса камтарин қулга ўхшар эди. Балки бунга сабаб кичиклигимизда ўқиган эртақларимдир, балки Эркин Воҳидовни севиб ўқи-

хонлар ўтказилди. Шу танловда ғолиб бўлганим учун ўқимни Тошкентдаги электротехника Алоқа институти қошидаги телекоммуникация лицей-интернатининг 10-синфида давом эттираяпман.

— Қизик, унда нега физика, математикадан ўтказилаётган олимпиадаларда иштирок этмадингиз?

— Адабиётга бўлган муҳаббат, устозим Ҳимоят Кенжаевнинг билимларини оқлаш мени шу олимпиадага етакла-

ди. Келажакда алоқачи бўлсамда, адабиёт доимий йўлдошим бўлиб қолади.

Аброр иншосини ўқий бошлади.

Менинг юрагим бетухтов урмакда: «Қара, атрофинга бок, нури келажак кутмоқда сени! Ватан учун боринг айлагил фидо!»

Юрагим овозига қулоқ солар эканман, ўртаниб кетаман, баданимни босади титроқ... Қани энди барча юраклар менинг юрагимга жүр бўлса-ю, она Ватани, заҳматкаш халқимизни, ёш авлодни буюклик сари бошласа, қани энди барча инсонлар яхши ният билан иш бошласа...

Мана қаранг, биз қандай бахтли даврда яшамоқдамиз. Янги-янги иморатлар, лицейлар, элчихоналар, фирмалар биз учун, у бизнинг яхши яшашимиз учун, урушлар бўлмасин, оналаримиз беҳавотир дуога қўл очиши учун...

Аброрнинг Ватан деб ураётган юраги доим соғ бўлсин, Олимпиада ғолибларини кутлаймиз.

ГУЛЮЗ.

Табрик

ЮРАК НИДОСИ

ганимдан шундай бўлар? Пиёла нафақат камтарлиқнинг, балки очиқ кўнгилнинг, қалбнинг ҳам рамзий тимсоли ҳисобланади. Худди покиза қалб дунёни майин куйга тўлдириб жаранглагандай, пиёлани ҳам назик чиннидан қилинган бўлсада, чертсангиз шундай ёқимли тароналар атрофга таралади.

Очиқ кўнгилли инсон ўзида борини бировга қандай улашса, пиёла ҳам ичидаги дуру гавҳарларни шундай улашиб, ҳаммага беришга тайёр.

Азизанинг иншоиси билан танишиб, «Ҳа, қизлар ўзи иншонини яхши ёзади-да», — деган фикр кўнгилнингиздан кечгандир. Кувончлисиз шундаки, олимпиада иштирокчиси Аброр Соатов ҳам гузал иншо ёзган.

— Аброр, сиз қаерда ўқийсиз?

— Асли Қашқадарёнинг Янкабоғ туманиданман. 1998 йилда Қаршида, Сурхондарё, Бухоро вилоятларидан келган ўқувчилар уртасида танлов ва математика, адабиётдан имти-

Юзма-юз

— Бу йилги янги йил байрами менга жуда ёқди. Мактабимизга янги директор келгандан буён ўзгаришлар жуда катта бўлаяпти. Мактабимизнинг аҳволи ҳам анчагина яхшиланди.

— Сизга қайси фанлар ёқади?

— Инглиз тили, она тили адабиёт.

— Нега айнан шу фанлар?

— Келажакда яхши журналист бўлмоқчиман. Бунинг учун сўзга чечан бўлиши керак, агар чет элга чиқилса, инглиз тили керак бўлади.

— Агар чет элга чиқиш насиб этса, қайси мамлакатга борган бўлардингиз?

— Англияга. Чунки у жуда гузал шаҳар. Ҳақиқий узини кўрмаганман-у, ойнаи жаҳон орқали жуда чиройли кўрсатишди. Яна мактабимизда инглиз тилини чуқур ўргатишди.

— Мактабимизда тўғарақлар борми?

— Ҳа. Тўғарақлар хилма-хил. Уларнинг рўйхатини дарс жадвалининг ёнига осиб қуйишган.

— Агар мўъжиза юз бериб, сеҳргар учраб қолса, нима деган бўлардингиз?

— Тезроқ катта бўлай, ўзим хоҳлаган касбни тезроқ эгаллай, деган бўлардим.

— Нега энди? Ахир болалик, ўқувчилик даври яхши эмасми? Ҳамма болалигини кўмсайди-ку!

— Тўғри, болалик яхши-ку-я! Мени тезроқ катта бўлгим келаяпти-да!

— Унда тезроқ катта бўлиб, барча орзуларингизга тезроқ етинг!

— Раҳмат, мен ҳам «Тонг юлдузи» катта ишларни амалга ошириш йўлида омад тилайман!

Озода ТУРСУНБОЕВА
суҳбатлашди.

Халқимизда билаги зўр бирни, билими зўр мингни

йиқар, деган нақл бор. Дарҳақиқат, билимли бола ҳар қандай қийинчиликдан ҳам бемалол

чиқиб кета олади. Билимли кишининг ақли теран, бирор нарсани етти ўлчаб бир кесадиған бўлади. Биз Паркент туманидаги 27-ўрта мактабнинг 6-синф ўқувчиси ФЕРУЗА билан суҳбатлашдик. Сиз ҳам суҳбатимиздан баҳраманд бўлиб, хулоса чиқаринг.

— Феруза, сиз синфда энг интизомли ўқувчилардан бири экансиз. Бунинг сабаби нимада деб ўйлайсиз?

— Интизом оиладан бошланади. Ойимлар ўқитувчилар. Дадамлар ҳар куни кундалигимизни текшириб турадилар. Яна билимга интилиш кишининг ўзида бўлиши керак. Шундагина у ўзи хоҳлаган ишга бемалол қўл ураверади.

— Дарсдан бўш вақтларингизда нималар билан

ТЕЗРОК КАТТА БЎЛГИМ КЕЛЯПТИ...

Ундаги қизларнинг ўзларини тутишлари менга умуман ёқмади. Оддий туғилган кун деб бунча дабдабали пардоз қилишу, кийинишларни ёқтирмайман. Умуман, пардоз қилиш, кийинишларнинг ўз вақти бўлади.

— Мактабга кам қатнаб, кўпроқ пул топишга интилаётган ўқувчиларга муносабатингиз қандай?

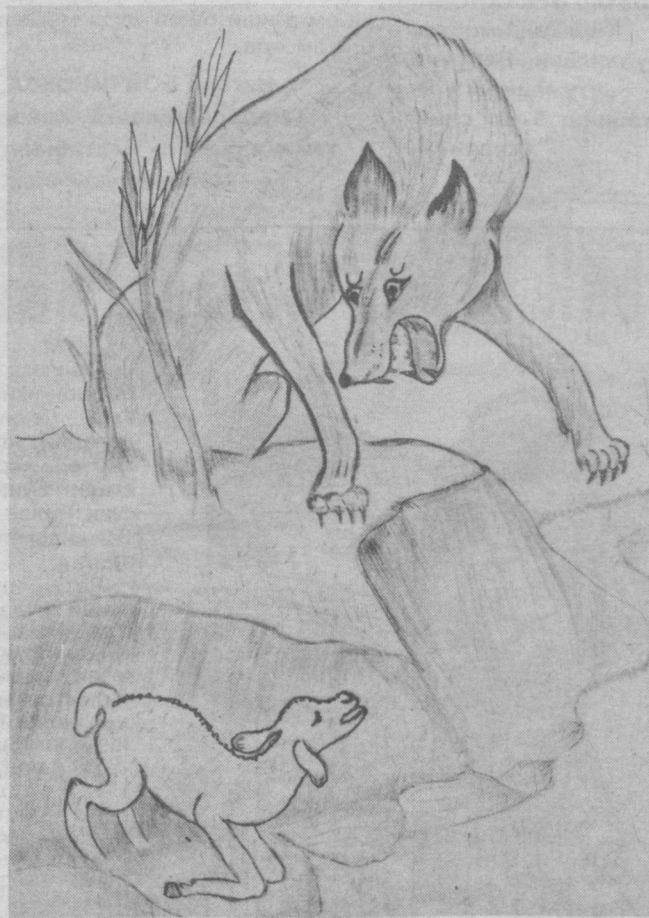
— Умуман уларни бу йўлга киришларига нарх-навонинг баландлиги деб ўйлайман. Агар улар ишлаб топган пулларини китоб, кийимлар харид қилишга ишлатсалар, унда яхши. Аммо сигарета, дискотекаларга сарфлашса, бу ёмон одат албатта.

— Яқинда янги йил байрамини нишонладик. Байрам мактабимизда қандай ўтди?

ОИЛА ВА ЭКОЛОГИЯ КЎРИК ТАНЛОВИГА

Яқинда «Камолот» жамғармаси томонидан ўюштирилган «Оила ва экология» кўрик танловида иштирок этдим. Вилоят бўйича 3-уринни эгалладим. Мен расмни конкурс учун чизмайман. Чизган расмларим ўзимга, қолаверса, дўстларимга завқ бағишласа бўлгани. Сизга ўзим чизган битта расмни юбораяпман. Унга ном қуйиш Сиздан, азиз тенгдошлар!

Лочинбек ИСМОИЛОВ,
Фаргона вилояти,
Олтиариқ туманидаги
12-мактабнинг
5-«В»синф ўқувчиси.

БИЗНИНГ МАРД ЎҒЛОНЛАР

Она Ватанга сидқидилдан ҳалол хизмат қилиш, уни ҳамиша севиб ардоқлаш, керак бўлганида ёвлардан қўриқлаш кераклигини бугунги ўқувчи жуда яхши тушунади. Ватан ҳимоячилари куни арафасида бўлажак Ватан посбончиларининг дил сўзларига кулоқ солдик.

Равшан Исроилов ўқувчи:

— Аскарлар эрта саҳардан енгил кийинган ҳолда спорт майдончасида чопиш машқларини ўтказишади. Ўзим кичкина, нимжон бўлганим учунми, кў-

зимга аскар акаларимнинг ҳаммаси бақувват, келишган бўлиб кўринишади. Ва уларнинг ҳаракатларига ҳавас қиламан. Буни дадам сезади-лар шекилли, «Курдингми, ҳарбий хизмат йигитларни чиниқтиради. Сен ҳам ҳозирданоқ ўзингни тайёрлаб боришинг керак», дейдилар. Энди мен шу кунларда ҳар куни эрталаб маҳалламиз атрофида югуриб, жисмоний машқ билан шуғулланаяпман.

Икром ОТАМУҲАММЕДОВ, Акмал Икромов ту-

манидаги 197- мактаб ўқувчиси:

— Мени ҳамиша аскар, ро-та, қисм деган сўзлар қизиқтириб келади. Худо хоҳласа кейинги йилдан Тошкентдаги ўқувчиларни ҳарбий касбга йўналтириш республика лицейига ҳужжатларимни топширмоқчиман. У ерда жисмонан соғлом, бақувват, интизомли болалар қабул қилинар экан.

Ўқув машғулот майдонида ҳарбий юришлар, жанговор тайёргарликлар ҳар бир йигитнинг орзуси эмасми? Бироқ... Баъзан катталар мана шу орзуга нуқта қўймоқчи бўладилар. Соғлом фарзандларини турли йўллар билан муқобил хизматдан олиб қолишга ҳаракат қиладилар. Ёки баъзи йигитларнинг ўзлари ҳарбий хизматни хоҳламайдилар.

Яқинда «Ҳуқуқ» газетасида «Хизматдан қутуламан деб жазога тортилди» мақоласини ўқиб ҳайрон қолдим. Унда ёзилишича бир йигит муқобил хизматга бормасдан туриб, сохта гувоҳнома олибди. Ё тавба, деб юб-рай дедим. Ўша акамизга сохта гувоҳноманинг нима кераги бор экан-а? Ахир ҳарбий хизмат ҳар бир мард йигитнинг жойи-ку. Қолаверса Конституциявий бурчи ҳам. Мана шу бурчни шараф билан ўтаб қайтган йигитларга наҳотки ҳавас қилмаса?

Гулнора Тўлаева, Юкори Чирчиқ туманидаги 10-мактаб ўқувчиси:

— Акамни ҳарбий хизматга қақаришганида ота-онам хурсанд бўлдилар. «Ўғлимиз

**14 январь - Ватан
ҳимоячилари куни**

«Ватанпарварлик эътиқоди ҳар биримизнинг қонимизга, қалбимизга сингиб, келажак авлодларга муқаддас бойлик, муқаддас мерос бўлиб ўтиши керак».

Ислом КАРИМОВ.

Ватан ҳимоячиси», деб яна севиндилар. Бироқ акамнинг кайфияти сира кўтарилмади. Буни ҳаммамиз сезсак ҳам уларга билдирмадик.

тажрибаларимизни янада бойитиб, мустақил яшашга ўрганиб борар эканмиз», деб ҳаяжон билан ёзибдилар акам. Уларнинг бу мактубларидан оила

Орадан бироз вақт ўтгач акамдан биринчи мактуб олдик: «Мени кечиринглар. Ҳарбий хизматга боришни сира хоҳламагандим. Аммо нотўғри ўйлаган эканман. Бу ерда кўпгина дўстлар орттирдим. Ўз Ватанимга ҳамиша сидқидилдан хизмат қиламан, деб қасамёд қилганимда қалбим ғурурга тўлди. Бу ерда ҳарбий машғул-лотларнинг сир — синоатини билиш билан бирга ўз

аъзоларимиз бирдек қувондик.

Ҳа, болаларнинг деярли барчаси озод Ватанимизнинг ҳимояси йўлида жасур, маҳоратли жангчи бўлишларини айтишди. Зеро, Ватаннинг ҳақиқий посбони — довжорак ўғлонлари халқнинг суянгани тоғидир.

Феруза

ОДИЛОВА ёзиб олди.

Салом «Тонг юлдузи» газетаси! Биз синфимиз билан биргаликда сенинг «Қулоғингга гапим бор» саҳифангдаги «Мен ўғри эмасман» мақоласини ўқиб чиқдик. Мақола менда катта таассурот қолдирди. Жамшиднинг синфдоши нега унга тўхмат қилди? Нега Камола Жамшидни бу ўғирликда айблади? Жамшиднинг отаси ёмон иш қилиб қамалган бўлса ўғлида нима гуноҳ? Директор ҳам ўзи кўрмай Камоланинг гапига ишонди.

Мен бу ерда директорни ва Камолани айбдор деб биламан. Камола Жамшидга тўхмат қилмаслиги керак эди. Чунки тўхмат қилиш жуда ёмон одат.

Руслан САМАНДАРОВ.

«Мен ўғри эмасман» сарлавҳали мақоладаги 3-мактаб ўқувчиси Жамшидга жуда ачиниб кетдим. Чунки, синфдоши Камола унга нотўғри тўхмат қилди. Мен Жамшид ўғри эмас, деб айта олмайман. Мактаб директорининг гапи ҳам нотўғри. Тўғри, ота бола учун жавобгар, лекин бола ота учун жавобгар эмас. Ота-она ўз боласига доим яхши бўлиши, ёмонликдан узоқроқ юришини ўқтиради.

Менинг Жамшидга маслаҳатим: «Жамшид, сен сира ҳафа бўлма. Ўғри эмаслигингни исботлаш учун кураш!»

Асомиддин ЗИЯЕВ, Тошкент шаҳри.

Жамшид, менимча сенинг директоринг, ўқитувчинг ва синфдошларингнинг айблари жуда катта деб ўйлайман. Сенинг

**Абу Али Ибн Сино номли
105-мактабнинг 6-«А» синфиди муҳокама**

айбинг шуки, ойинг «версачи» шим олиб бермоқчи эканликларини айтганингдир. Камола нима учун сенга тўхмат қиладди? Балки сен унга ёмонлик қилгандирсан? Билмадим, Мен шуни биламанки, бу ўғирликда сенинг айбинг йўқ. «Ўт балосидан, сув балосидан ва қуруқ тўхматдан ЎЗИНг асра, парвардигор» — деб айтишгани бежиз эмас. Шунинг учун сен уларнинг гапларига кириб ўтирма, айниқса директорнинг гапига.

Илҳом АШИРОВ.

САЛОМ, ЖАМШИД!

Нега отанг қамоқхонада бўлса, сен ҳам ўғри бўлишинг керакми! Синфдошларингнинг тўхмати ҳамда директорнинг

ойингга айтган гаплари ойингни жудаям эзворган бўлса керак? Камола эса билмай туриб, қўрқмасдан тўхмат қилди. Тўхмат энг ёмон нарсадир.

Улардан аламимни оламан, деб сен ҳам тўхмат қилмасанг керак, деган умиддаман.

Шухрат ҚУДРАТУЛЛАЕВ.

Дикқат, катталар эътибор беринг!

УЙГА ҚАЙТИНГ, ОТАЖОН

Ассалому алайкум «Тонг юлдузи»! Мен 5-синфда ўқийман. Аммо шу кунларда дадамларнинг қаерда ишлашларини билмайман. Отам бир неча йил алоқа бўлимида ишлагандилар. Кейинчалик иқтисод томондан қийналганимиз учун онам отам билан тез-тез жанжаллашиб турадиган бўлиб қолдилар. Иссиқ кунларда дадамлар ишларини ташлаб, бир уртоқлари билан Тошкентга иш қидириб кетгандилар. Мана, отам уйдан чиқиб кетганларига ҳам 4 ойдан ошди. Лекин биз уларнинг қаерда, қандай иш билан шуғулланаётганларини билмаймиз. Илтимос, отамнинг иш жойини топишда бизга ёрдам бер!

Отажон, қаердасиз, биз сизни кутаяпмиз, илтимос, тезроқ уйга келинг!

Мухайё ТУРСУНОВА, Бухоро вилояти, Гиждувон туманидаги 6- ўрта мактабнинг 9-«А» синф ўқувчиси.

ТАДБИРЛАР БЕЛГИЛАНИБ, НАЗОРАТ ЎРНАТИЛДИ

Азиз болажонлар! Ёдин-гизда бўлса ўз саҳифамда («Тонг юлдузи», 1998 йил 20 октябрь ва 3 ноябрь) Самарқанд вилояти, Каттакўрғон туманидаги 70-, Иштихон туманидаги 17-мактаблардаги, «Кўшработ» туманидаги Тўқмон қишлоғидаги баъзи бир камчиликлар ҳақида сўз юритган эдим. Яқинда урган «ниш»ларим-

БИЗГА ЖАВОБ БЕРАДИЛАР

га жавоб хати олдим.

1998 йил 3 декабрида 05-03-879 рақамли жавоб хатини Самарқанд вилояти ҳокимининг ўринбосари Х. Нуруллаев йўллабди. Жавоб хатида айтилишича, вилоят ҳокимлиги халқ таълими бошқармаси, шаҳар, туман халқ таълими бўлимларининг раҳбарларига тегишли топшириқлар берилибди, қишлоқ ва мактабларни ободонлаштириш, газлаштириш, компьютер техникаси билан таъминлаш, Тўқмон қишлоғига борадиган йўлни таъмирлаш учун тегишли маблағ ажратиш юзасидан келишиб олинди. Белгиланган вазифаларнинг ижроси устидан назорат йўлга қўйилди, деб жавоб йўллашибди.

Қадрли каттакўрғонлик, иштихонлик ва тўқмонлик дўстларим! Катталарнинг ваъдалари қандай амалга оширилмоқда — шулар ҳақида менга ёзиб юборинг!

Хурмат билан:
«ЗИРАПЧА».

Ўйлаб кўрадиган мавзу

ФАРРОШЛАРДАН ХАФАБЎЛДИМ

Мен жумҳуриятимизнинг ҳамма болалари каби шаҳар ва туманларимизнинг саранжом-саришталиги ҳақида кўп ўйлайман. Ахир четдан меҳмон келса ҳавас билан: «Қандай обод жой экан!» деса яхши-да. Лекин мен ана шу ободончиликка ўз улушини қўшаётган кўча фаррошларининг қўлогига айтадиган алоҳида гапим бор. Уларнинг ҳаммасини бир ерга тўплаб айтишнинг иложи йўқлиги туфайли уни «Тонг юлдузи» орқали айтишга мажбурман-да.

Кўча фаррошлари дуо олувчи кишилардир — улар кўча юзини очадилар. Лекин... лекин баъзи бир «эпчил» фаррошларимиз ўзлари супураётган чиқиндиларни тўплаб қўймай, тўғридан-тўғри... ариқча супуриб ташлайдилар. Файратлари жўшиб кетганидан шунақа қилишармикан-а? Йўқ, улар қилган меҳнатларини «ювиб» ташлашади.

«Нега мунақа қиялсиз, ахир хатто сувга туфлаш ҳам гуноҳ-ку?», десангиз, «бор, бор, тирранча, мактабингдан қолма!» дейишадими-да, ортингиздан ёмон сўзлар айтиб қолишади. Ахир улар шу қилган меҳнатларига ойлик олиб болаларини боқишади-ку! Ҳалолмикан уша пуллар?..

Шерзод АБДУАЗИМОВ,
Тошкентдаги 273-лицей
ўқувчиси

НОҚУЛАЙ ШАРОИТДА ЯШАЯМИЗ

Биз Фарғона вилояти Учқўрик туманининг Қ. Деҳқонов номли жамоа ҳужалиги ҳудудида яшаймиз. Агар шуни «яшаш» дейиш мумкин бўлса. Нега бундай деб ёзаяпсиз, дейсизми? Бўлмаса биз айтилик, сиз яхшилаб қўлоқ солинг, майлими?.. Раҳмат!

Жамоа марказидан туман марказига кетаверишда, йўлнинг унғ томонида мармар зарралар билан безатилган котежлар жойлашган. Биз мана шу усти ялтироқ, ичи қалтироқ уйларда яшаймиз. Аниқроғи, қалтираб чиқамиз. Чунки ҳозир қиш кунлари-да! Биноларга ичимлик сув тармоғи тортилмаган. Иссиқлик тармоғи ишлаб-ишламайди. Устига-устак электр тармоғини ҳам «иқтисод қилиш учун» тез-тез ўчириб — узиб қўйишади... Санитария нуқталари ташқарида... Ташқаридаги ичимлик суви тармоқлари тез-тез музлаб қолаяпти.

Қадрли «ЗИРАПЧА»! Бизнинг туман ҳокимлигидаги раҳбари-

мизни бир туртиб қўймасанг бўлмайдиганга ўхшайди. Чунки улар ҳам бизга ўхшаб қўнишиб ўтирганча — «ўхлаб» қолган куринадилар.

В. МЕЛИКЎЗИЕВ,
И. ОЧИЛОВА.
9-синф ўқувчилари

БИР МАВЗУДА ИККИ ХАТ

МЕҲР ЧИРОҚЛАРИ «ЎЧГАН» КАТТАЛАР...

Биз «Ўзбексельмаш» акционерлик ишлаб чиқариш жамиятига қарашли 2-ётоқхонада турамиз. У Юнусобод туманининг «Бодомзор» мавзеси ҳудудида жойлашган.

Ота-оналаримиз корхонада ишлаб, қайтиб келганларидан сўнг, бизни қандай едириб-ичириш ташвишига тушадилар. Сабаби — ошхоналаримизда газ йўқ — тармоқ тортилмаган. Электр тармоғи кўйиб кетган; бионинг ярмида қўлбола исит-

кичларнинг «фаолияти»дан симлар кучланишга бардош беролмаганлиги туфайли чироқсиз ўтирибмиз. Эсли-хушли «амаки»лар тозалик хонаси бўлмиш — душхоналарнинг жўмракла-

рини ҳам «ҳазм» қилиб юборишган. Дард устига чипқон деганларидек, иситиш тармоқлари ҳам ишламапти. Шунинг учун бу хатни, азиз «Зирапча», дийдираб ўтирган ҳолда ёзаяпмиз. Хусниҳатимизга эътибор бериб биздан ранжиб ўтирмагин яна, майлими?

Биз ўзимиздан ҳам кўра ётоқхона мудир Эргашали ака ва таъминотчиси Муқаддасхон опаларга ачинамиз. Улар ҳар кун қаватма-қават айланиб, тартиббузарларни огоҳлантира-вериб чарчадилар. Ахир биз бунга қўриб-билиб турибмиз-да! Бизлар учун қўлайлик яратилик деб ётоқхона ва корхона ўртасида елиб-югуришяп-

БОЛАЛАРГА ҚЎПОЛЛИК ҚИЛМАНГ!

Яқинда мен хизмат юзасидан Тошкент шаҳрининг «Кўйлик» бозори бекатига етиб олиш мақсадида 130-йўналишдаги автоуловга чиқдим. Ортимдан чувалашиб бир гуруҳ ўқувчи болалар ҳам чиқишди. Улар узоғимизни яқин қиладиган транспорт воситасининг ўз вақтида етиб келганидан бениҳоя шод эдилар. Ахир улар жонажон мактабларига кечикмайдиган бўлишди-да!

Мен ҳам бошқа йўловчилар каби уларга ҳавас билан қарадим: «Келажагимиз ворислари билим олиш иш-тиёқиде яшашаптилар. Ватанимизга муносиб, комил инсонлар бўлишга интилоқдалар».

Луқма ўрнида таклиф

Ана шу хусусда ўйлаб кетаётган чоғимда автоулов ҳайдовчисининг: «Қани, кира ҳақини туламасанглар дарровда тушиб қолларинг! Ҳар кун сепларни текинга ташиб юрадиган аҳмоқ йўқ!» деган дағал овозини эшитиб қолдим.

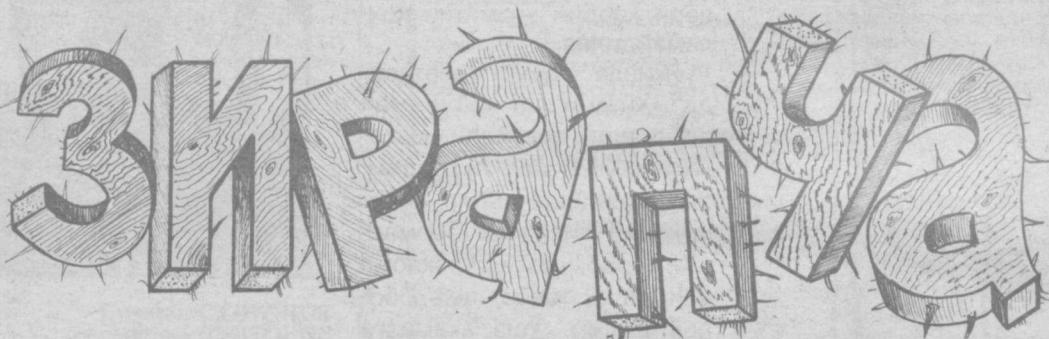
...Болалар — кимдир мунгайиб, кимдир кўзида ёш билан бекатга ҳам етмасдан ҳайдовчи томонидан «ҳайдаб» тушириб қолдирилди...

Мен ҳам, бошқалар ҳам ҳайдовчига бирор сўз айтгани ҳақдимиз сизгадир. Чунки унинг етти ёшдан юқори ёшдаги болалардан йўлқира ҳақи талаб қилишга ҳаққи бор эди... Аммо қўпол муомалада бўлиб, ярим йўлда ташлаб кетишга эмас!

МУҲТАРАМ АВТОКОРХОНА РАҲБАРЛАРИ! Аёллар йилида ўқувчи ёшларни автоуловда бепул юришлари учун имтиёз яратиб берсангиз — савобли иш қилган бўлар эдингиз. Келажагимиз ворислари бўлган болажонларимизни ярим йўлда ташлаб кетмасдан — ўзимиздан обод ва озод Ватан қолдиришимиз учун ҳам шу ишни қилишимиз лозим ва зарур!

Юқоридаги мисраларни ёзганимда кўз олдимдан мижжалари ёшга тула азиз болажонлар ҳаёлимдан кетмади...

Элсевар.

БИЗНИ УНУТИШДИМИКАН-А?

Ҳар йили бизнинг мактаб-интернатда «Арча байрами» жуда катта тантана билан ўтказиларди. Президент совғасидан тортиб, саҳоватпеша амакилару опаларимиз ҳомийлигида катта-катта совғалар олар, томошаларга бориб бепул мазза қилиб уйнаб келардик. Бу йил эса билмадим бизни унутиб қўйишдимикан, ёки... Ундай десам, ахир телевизорда Президент совғаларини биринчи галда бизга ўхшаган ногирон болаларга ва меҳрибонлик уйларининг тарбияланувчиларига берилаётганини кўрдик-ку?!

Хуллас, интернатимиз болаларининг кайфияти бир оз тушгандек, «бизни наҳотки унутишган бўлишса», дея бир-бирларига савол билан боқишганча яна ўқишга келишди.

Ихтиёр МАҲСУДОВ,
Тошкентдаги 100- маҳсус мактаб-интернат
ўқувчиси.

ДЎСТ МАНСАБ ТАНЛАЙДИМИ?

Бизнинг синф жуда аҳил-иноқ эди. Биз бир-биримиз билан ака-сингил, ака-укадек бўлиб қолгандек. Синфимизга бир янги қиз келди-ю, иноқлигимизни бўлак-бўлакларга бўлиб ташлади. Авваллари бизнинг синф ўқитувчилар оғзидан тушмас эди. Энди-чи? Бу бойвачча қиз синфимизни табақаларга ажратди. Олий табақалар паст табақаларни менсима-мас эди. Бу қиз келиб синфимизга «бошлиқ» бўлиб олди. Бизнинг синф болалари шу қизга бўйсунадиган бўлиб қолди. Шундай аҳволга тушиб қолганимизга

балки ўзимиз сабабчидирми? Ҳаммамиз ўзимизга савол бериб кўришимиз керак. Ҳар биримизнинг ўз ақлимиз бор. Шу янги келган қизни деб, беш йиллик дўстларимиздан воз кечиб юбориш инсофдан эмас. Бир кун келиб бунга ўзимиз тушунамиз. Лекин, унда кеч бўлади. Ҳозир яхшилаб ўйлаб кўришимиз керак. Кейин афсусланиб қолмайлик.

Раъно ЖАМОЛОВА
Ю. МЎМИНОВ номли
274-мактабнинг 6-«А»
синф ўқувчиси.

ПАЛА- ПАРТИШЛИКДАН БЕЗДИК

Салом, «Зирапча» жон! Биз шаҳардан анча узоқда, қишлоқда турамиз. Мактабимизда дарслар тўлиқ ўтилмайди. Президентимиз томонидан қанча-қанча фармонлар чиқарилаётган бир пайтда бизнинг мактабимизда дарсларнинг пала-партиш ёки умуман ўтилмаслигини қандай изоҳласа бўлади? бизнинг мактабимизда биронта чет тили ўтилмайди. Бунга сабаб ўқитувчи етишмаслигидир. Айтинг-чи, қишлоқларда бундай билим олаётган ўқувчилардан келажақда нимани кутса бўлади? Бизга, қишлоқ болаларига яхши билим олишларида кўмакдош бўлишингни хоҳлаймиз.

Маҳмуда ТЎХТАЕВА,
Андижон вилояти,
Андижон туманидаги
28-ўрта мактабнинг
9-«Б» синф ўқувчиси

ЁШ ИҚТИСОДЧИ

YOSH IQTISODCHI

“Тонг юлдузи”га илова
иқтисодий газета

Соғлом авлод учун

Болаликнинг га михури

Яқинда “Соғлом авлод учун” халқаро хайрия жамғармасининг ҳисобот конференцияси бўлиб ўтди. Мазкур жамғарма 1993 йилнинг 23 апрелида Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони билан ташкил этилган. Мустақилликнинг дастлабки даврида эса республикамизнинг қалдирғоч мукофоти - “Соғлом авлод учун” ордени таъсис этилганини яхши биласиз. Ўтган йиллар давомида мамлакатимизнинг ёш авлодга тарбия беришда, унинг саломатлигини асрашда алоҳида хизмат кўрсатган кишилари “Соғлом авлод учун” ордени билан тақдирланилмоқда. Мустақил республикамизнинг тўнгич орденини илк бор топшириш маросимида юртбошимиз шундай дегандилар: “Соғлом авлодни тарбиялаш бу, давлат пойдеворини ва фаровон ҳаёт яратиш демакдир. Республикаимизнинг биринчи ордени ва жамғарма “Соғлом авлод учун” деб номланишининг боиси шунда”.

Жамғарманинг мақсади унинг номидан аниқ акс этиб турибди: аёллар ва болаларнинг жамиятда тутган ўрнини тубдан яхшилаш, болалар ва ўсмирларнинг ақлий ҳамда ижодий фаолияти, жисмоний тарбия ва спортга тўла жалб этишдир.

У хайрия жамғармаси деб аталиши бежиз эмас. Жамғарма ва унинг жойлардаги тармоқлари эҳтиёж-

манд оилаларга мунтазам равишда ёрдам бериб келмоқда. Биргина 1997 йилнинг ёз ойларида “Соғлом авлод учун” жамғармасининг президенти Татьяна КАРИМОВА иштирокида Тошкент шаҳридаги 15 та даволаш муассасаларига тиббий асбоб-ускуналар ва дори-дармонлардан иборат инсонпарварлик ёрдами топширилди.

Жамғарма Республика психоневрология диспансери қошидаги болаларни ҳаётга қайтариш “Умид” маркази билан фаол ҳамкорлик ўрнатган. У республикамиздаги барча меҳрибонлик уйлари ва интернатлари учун хайрия тadbирлари ўтказиб туради.

Мазкур жамғарма йўли билан ўзбекистонлик тўрт нафар бемор боланинг ҳаёти - юраги Кореянинг Сеул шаҳридаги кардиология марказида операция қилдирилди. Ҳозир бу болаларнинг саломатлиги - аъло! Улар ҳаётга қайтишларига сабабчи бўлган “Соғлом авлод учун” хайрия жамғармасидан беҳад миннатдор. Бундан ташқари ўта жиддий касалликларга чалинган 16 нафар бола жамғарма кўмагида тараққий этган мамлакатларда даволаниб, шифо топиб қайтдилар.

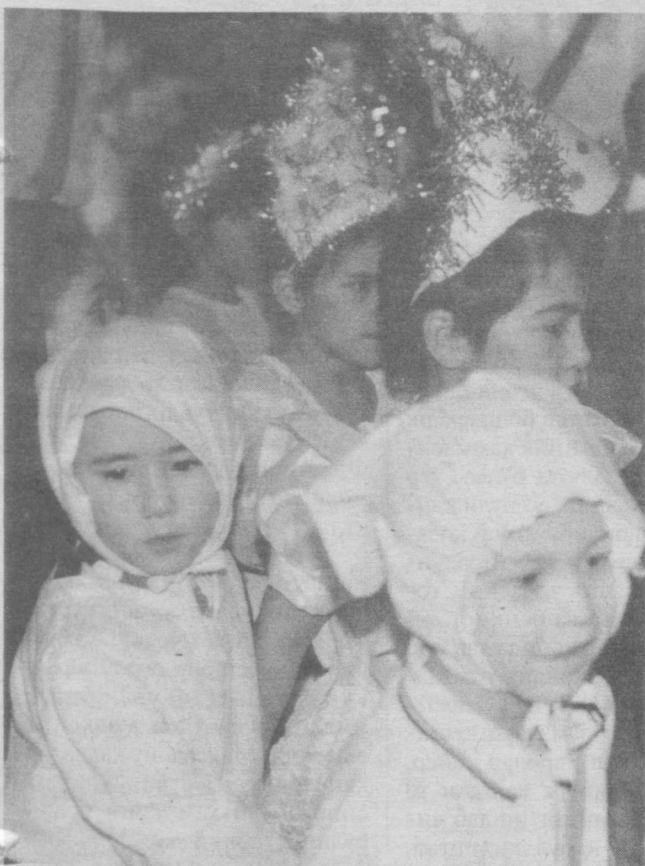
Ҳаёт кувончлари ўзларига қайтариб берилган бу болалар жамғарма ташкил этилганининг 5 йиллиги му-

носабати билан ўтказилган ушбу конференцияга ташриф буюрдилар. Улар “Соғлом авлод учун” жамғармаси кўрсатган меҳр-муҳаббат ва ёрдам учун миннатдорчиликларини изҳор этишди.

Ҳа, жамғарманинг 5 йил ичида амалга оширган хайрли ишлар беҳисоб. Ўтган йилда ўтказилган “Ўзбекистон - менинг Ватаним” деб номланган болалар чизган расмлар кўрик-танлови ҳам мана шу жамғарма ташаббуси билан уюштирилган эди. Кўрикда республикамизнинг 209 нафар бўлажак rassomлари иштирок этишди. Намойиш этилган энг яхши расмлар Япониянинг Нагоя шаҳрида ўтказилган Халқаро Болалар расмлари кўргазмасига юборилди. Ўзбекистонлик болалар чизган суратлар Япония жамоатчилигида яхши таассурот уйғотди. Халқаро Болаларни ҳимоя қилиш куни олдидан республикамизда ўтказилган Япония болалари расмлари кўргазмаси юқоридаги тadbирга жавоб бўлди.

Ана шундай нуфузли, ғамхўр ташкилот - “Соғлом авлод учун” сиз - ёш муштарийларнинг севимли газеталарингиз муассисларидан бири экани билан фахрланамиз. Жамғарманинг бундан кейинги фаолиятига янада рағбат тилаймиз.

Музаффар ПИРМАТОВ.

Пойтахтимизнинг Шайхонтохур туманидаги 330-болалар боғчасида ҳам барча жойларда нишонланаётган янги йил айёми ўзига хос ва муносиб нишонланди. Улар ҳузурда Қорбобо билан Қорқиз ҳам ҳозир бўлишди. Кичкинтойлар ранг-баранг безатилган арча атрофида рақсга тушиб, шеърлар айтишди. Қорбобонинг совғаларини олган кичкинтойларнинг кувончининг чеки йўқ.

СУРАТЛАРДА: боғчада байрам томошалари.

Барно АХМЕДОВА.

УШБУ СОНДА:

ИҚТИСОДИЁТДАН
САБОҚЛАР

7-БЕТ

Мен ҳозир антиқа сир реакция устида иш олиб борапман. У 2015 йилда амалда темир ва сув реакцияга киришади...

XXI АСРГА МАКТУБ

8-БЕТ

Шом пайти эди. Мен бувижонимни кўриш учун, таътил вақтларимни бувижоним олдига ўтказиш учун келган эдим...

ҒАРОЙИБ ВОҚЕА

9-БЕТ

ЖАНУБДА БЎЛСА ҲАМ
СОВУҚ ҚИТЪА БОР

Нега? Нима сабабдан совуқ? Антарктида билан Антарктика бошқа-бошқа тушунчалар

10-БЕТ

Ер юзидаги аҳолининг 4% - чапақай. Агар тарихга мурожаат қиладиган бўлсак, кўпгина даҳолар чапақай бўлганлигини кўришимиз мумкин. Мисол учун...

ЧАПАҚАЙ БЎЛИШ ЁМОНМИ?

11-БЕТ

ЎЙИҢ МАЙДОНЧАСИ

12-БЕТ

ДУНЁ
ДАРЧАСИ

ЁШ ИҚТИСОДЧИ
YOSH IQTISODCHI
3-4-сонлар. 12 январь, 1999 йил

ҲАРБИЙ ХАРАЖАТЛАР КЎПАЙТИРИЛДИ

АҚШ президенти Билл Клинтоннинг Янги йил олдида берган интервьюсида айтилишича, 1999 йилда мамлакатда қуролланиш ва умуман ҳарбий мақсадлар учун сарфланган харажатлар миқдори бултургидига қараганда 4,5 %га ортади.

КЛЕОПАТРАНИНГ САРОЙИ ТОПИЛДИ

Сиз тарих фанидан қадимги Миср ҳаёти ҳақида кўп маълумотларни ўқигансиз. Жумладан, эраиздан аввал ҳукм сурган Птоломийлар сулоласининг вакили, қадимги Мисрнинг сўнгги маликаси Клеопатра ҳақида бадий фильмни ҳам мириқиб томоша қилган бўлсангиз эҳтимол.

Клеопатра - жуда гўзал, оқила, тадбиркор малика бўлган. У турмуш ўртоғи Марк Антонийдан ёш бева қолади, сўнг машҳур саркарда Юлий Цезар билан яқин муносабатда яшайди. Октавиан (Август) бошлиқ Рим армияси Мисрни босиб олгач, Миср маликаси Клеопатра ўзини ўзи ҳалок қилади.

Яқинда олимлар Мисрнинг Александрия шаҳрининг шарқий ҳудудидан малика Клеопатранинг саройини топишди. Орадан икки минг йил ўтганига қарамай, саройнинг асосий қисми ва малика анжомлари жуда яхши сақланган.

ЯНГИ РУБЛЬ - РОССИЯНИНГ УМИД ЮЛДУЗИ

Россия иқтисодиёти ва хусусан молияси сўнгги йилларда чуқур инқирозни бошдан кечирмоқда. Иқтисодчилар бу инқироздан чиқиш йўлларида бири - қадрсизланган рубль қийматини ислоҳ қилиш, деб билдилар. Шу муносабат билан 1999 йилнинг 1 январидан бошлаб Россиянинг эски нусхадаги рубли муомаладан чиқарилди.

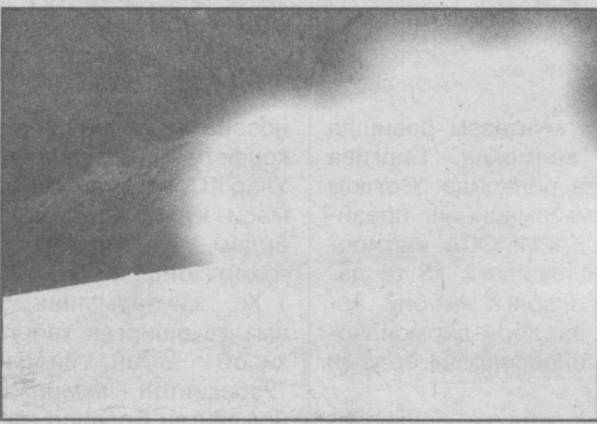
БАНК ВА МОЛИЯ ТАРМОҒИ ХОДИМЛАРИНИНГ КАСБ БАЙРАМИ

Яқинда Белоруссияда яна бир касб байрами нишонланди. Республика президентининг фармони билан мамлакатда банк ва молия тармоғи ходимларининг касб байрами таъсис этилган эди.

ҚАҲРАТОН ВА ҚОР КЎЧКИНИ БИРГА КЕЛДИ

Америка қитъасининг кўпгина ҳудудларида бўрон ва қор кўчқинлари бўлиб турибди.

Совуқ шамол айниқса АҚШнинг Чикаго штатига катта зарар етказди. Бу ерга бир кеча-кундузда ёққан қор 60 сантиметрдан ҳам ошиб кетди. Маълумот-

ларга кўра, қитъада бундай кучли аёз охириги марта 1968 йилда содир бўлган. Ўшанда совуқ 45 даражадан ҳам тушиб кетган экан. Йўл ҳаракатига жиддий

хав-хатар туғилди. Ҳукумат аёллар, кексалар ва болаларни шошилишчи равишда вақтинча бошқа хатарсиз ҳудудларга кўчирди.

Канадада бўлган кучли қор кўчқини аҳоли бошига мусибат олиб келди. Табиий офат натижасида

талай кишилар вафот этди. Шу жумладан, 5 нафар ўқувчи ҳам қулаб тушган мактаб биноси ичида қолиб, нобуд бўлди.

ХИТОЙЛУКЛАР БИЛАН

ҲИСОБ-КИТОБДА

Марказий Осиёда, жумладан Ўзбекистонимизда Хитой маҳсулотлари қадим-қадимдан қадрланиб келган. Буюк Ипак Йўли бу муносабатлардан пайдо бўлган оддий йўл эмас, балки мол-валюта дарёсидир. Бу дарёнинг ўзига хос хусусияти бор: унда маҳсулот ва валюта оқими бир вақтнинг ўзида икки томонга йўналган бўлади. Ана шунақа таомилга қатъий амал қилинмаса, 1 миллиарддан ортиқ аҳолини боқошнинг ўзи бўладими?

ЯНЖАЛШМАН

Хитой давлати халқаро савдо-сотиқдагина эмас, ички иқтисодиётда ҳам қаттиқ молия сиёсатини олиб боради. Ҳукумат яқинда қабул қилган қарор ҳам бу йўлдаги дадил қадамлардан бири бўлди. Энди Хитойда валюта-молия соҳасида жиддий жиноятга йўл қўйганларга нисбатан умрбод қамоқ жазоси жорий этиладиган бўлди. Умумхитой халқ вакиллари мажлисининг доимий қўмитаси мажлисида жиноят кодексига ана шундай қўшимча киритилди.

АҚШДА НИМА ГАПЛАР?

Аввал хабар берганимиздек, келатган 8-10 йил давомида Космик тадқиқотлар агентлиги (НАСА) галактикадаги деярли ҳамма сайёраларга, сўнг эса Қуёш қобиғини текшириб ўрганиш учун космик аппаратлар учуришнинг аниқ режасини ишлаб чиққан.

Куни кеча парвозга тайёрланган "Марс" аппарати ана шу режанинг илк ижроларидан бири. Канаверал бурунида (Флорида штати) жойлашган космодромда "Марс"ни фазога йўллаш ишлари ниҳоясига етказилди.

Аппаратнинг Марс сайёрасини ўрганиш билан боғлиқ парвози камида бир йил давом этиши кўзда тутилмоқда. Бу парвоз ва илмий-тадқиқот ишлари учун АҚШ ҳукумати 190 миллиард доллар миқдорида маблағ ажратган.

"Марс"нинг Марсда бажарадиган ишларидан энг асосийси бу олис сайёрада ҳаёт бор ё йўқлиги тўғрисидаги башоратларга аниқ илмий жавоб топишдир. Америкалик олимларнинг фикрича, Марс сайёрасида ҳам Шимоллий Муз океани мавжуд. Мадомики сув, ҳатто океан бор экан, демак Марсда ҳаёт борлигига ишонишмоқда америкаликлар.

Зора шундай бўлса! Оқ йўл, сенга "Марс". Тезроқ Ерга хушхабар йўлла.

Европа Иттифоқига аъзо 15 мамлакатдан 11 тасида шу йилнинг 1 январидан бошлаб янги, умумий валюта - евро муомалага чиқди. Евро майдонидаги 300 миллион киши яшайдиган ҳудудларда энди ўзаро валюта алмаштириш ташвишлари барҳам топди. Пул қадрсизланиши (инфляция), нақд пул етишмаслиги каби кўпдан кўп молиявий муаммолар энди ўз ечимини топажгага умид билдирилмоқда.

Маълумки, Фарбий Европа мамлакатлари ҳудуд билмайдиган ягона валютага ўтишга қарор қилишганига 4 йил бўлди. Ўтган бу давр ичида жуда улкан ишлар амалга оширилди. Шу жумладан 1998 йилнинг иккинчи ярмида евро (евро)нинг танга ва банкнот нусхалари зарб этилди. Аъзо мамлакатларнинг давлат ҳазиналаридаги олтин захираларига мос миқдорда евро ажратилди ва бу мамлакатларнинг марказий банкларига маълум миқдорда евро жамланганили.

ЕВРО ВАЛЮТАСИ ИШГА ТУШДИ, АММО ҲАЛИ ҚЎЛГА ТЕККАНИЧА ЙЎҚ

Ва ниҳоят, режада белгиланган муддат - 1999 йил 1 январда аъзо мамлакатларда евро муомалага чиқарилди. Бироқ евро муомаласи ҳозирча чекланилган. Яъни, евронинг қиймати ҳар бир мамлакатнинг шу чоққача амалда бўлган миллий валютаси қийматига мос нисбатларда ҳисоб-китоб қилинаётир. Сўнгра мамлакатлар ички иқтисодиётларида (банклари ва йирик компаниялар, завод ва фабрикалараро нақд пулсиз ҳисоб-китобларда) молиявий операциялар евро ҳисобида амалга ошириладиган бўлди. Бу давлатлар ўзаро ва бошқа давлатлар билан олди-бердилар-

да ҳам евро ҳисобида иш юрида бошлашди.

Хўш, 1 евронинг қиймати бизнинг неча сўмга тўғри келади? АҚШ доллари билан нисбати қанақа? Мутахассислар евронинг келажаги порлоқ эканига ишонч билдиришмоқда. У туғилган куни - 1999 йилнинг 1 январь куни жаҳон молия бозорида 1 евро 1 АҚШ долларини 17 цент деб баҳоланган эди. Орадан 5 кун ўтгач, унинг нархи бир центга ортди. Январ охирига бориб, 1 евро 1 АҚШ долларини 30 центга тенглашди, деган ҳисоб бор.

Шундай қимматбаҳо ва яна кун сайин нархи ортиб бораётган валютани қайси давлат

дарров ўз ҳазинасидан олиб қўлга чиқариб юборади, дейсиз! Келишувларга мувофиқ, евро муомаласини ягона Европа Марказий банки бошқаради.

11 мамлакатнинг ҳаммасида бир хил валюта бўлса, ҳар бир мамлакатнинг ўз пули қанча эканини билиб бўлмай қолади-ку, дейсизми? Иқтисодчилар бунинг ҳам чорасини топишган. Танга ва банкнот евроларда орқа томонида ҳар бир давлатнинг ўз миллий рамзлари туширилган. Ўнта давлатнинг миллий рамзлари туширилган 10 хил евролар тайёр. Энди Люксембург давлати ўз миллий рамзининг ишлаб чиқармоқда. У қабул қилинган,

Люксембург учун ҳам миллий евро зарб этилади.

1999-2001 йиллар давомида евро фақат нақд пулсиз ҳисоб-китобларда муомалада бўладиган бўлди. Айрим мамлакатлардаги йирик компаниялар, ҳатто супермаркетлар, йирик ва ўрта банклар эса мижозларининг розиликлари билан ҳозирнинг ўзидаёқ савдо-сотиқда чекларни евро билан ҳисоб-китоб қилаётир.

Янги валюта билан ҳисоб-китоб ишларида қулайлик яратиш мақсадида аъзо давлатлар ҳукуматлари турли чораларни ишга солмоқда. Масалан, Франция ҳукумати мамлакат аҳолисига 5 миллионга калькуляторни текинга тарқатди.

Зеро, ҳар бир мамлакатнинг ўзида ўз миллий валютасини янгисига алмаштириш жараёни жуда мураккаб кечади. Евро эса бир эмас, тараққий этган 11 мамлакатнинг миллий валютаси мавқеини олмақчи. Мақсад шу қадар улкан экан, унга етиш йўлидаги синов йўли ҳам ўзига яраша бўлиши табиий-да!

МАКТУБЛАРИНГИЗНИ
КУЙИДАГИ МАНЗИЛГА
ЮБОРИШИНГИЗ МУМКИН:

700029. Тошкент шаҳри,
Мустақиллик майдони,
2-уй, 402-хона.
(Музаффар ПИРМАТОВга)

ИҚТИСОДИЁТДАН САБОҚЛАР

Янги ўқув йилидан бошланган
“Иқтисодиётдан сабоқлар” сиртқи мактаби конкурси
давом этмоқда.

Конкурс “Ёш иқтисодчи” илова газетаси ва конкурс лойиҳаси муаллифла-
ри, фан номзодлари **Эргашвой САРИҚОВ** ва **Баҳодир ҲАЙДАРОВ**лар билан
ҳамкорликда уюштирилмоқда.

Конкурс бутун ўқув йили давомида олиб борилади. Газетамизнинг ҳар
бир сониди конкурс топшириқлари ва бу топшириқларни бажаришингиз
учун зарур бўладиган назарий материаллар бериб борилади. Сиз, ўз навба-
тида, топшириқ варақаларини тўлдириб, тахририятга юборишингиз ло-
зим. Агар газетамизга обуна бўлмаган бўлсангиз, ҳозирча мактаб кутуб-

хонасидан газетани топиб, қўлда ёки ксероксда кўчириб олиб, топшириқ
варақасини тўлдириб, бизга йўллашингиз мумкин. Оралиқ якунлар ҳар ойда
эълон қилиб борилади. 3-4 та газетада берилган топшириқларни тўплаб,
1 та хатжилдда юборишингиз ҳам мумкин.

Конкурс ташкилотчилари ва ҳомийлар томонидан қуйидаги мукофотлар
таъсис этилган:

1-ўринни эгаллаган ўқувчига -
телевизор;

2-ўринни эгаллаган ўқувчига -
стерео магнитофон;

фаол қатнашган 10 та ўқувчига -
аудио-плеер

Конкурснинг якуний босқичи Тошкент шаҳрида 1999 йилнинг апрель ойида
ўтказилади.

16 - ДАРС

ДАРОМАД. ФОЙДА ВА ЗАРАР

Яна олдинги дарсдаги новвойхона ҳақидаги мисолга қайтсак.
Шундай қилиб, новвой ҳар куни жами 3000 сўм чиқим қилиб, 250
та нон пиширади. Ҳар битта пиширилган ноннинг таннархи 12 сўмни
ташkil қилади. Новвой эса бозорда нонни 15 сўмдан сотади. Ҳамма
нонни сотиб бўлгандан сўнг унинг қўлида $250 \cdot 15 = 3750$ сўм жамла-
нади. Бу новвойнинг бир кунлик даромади деб аталади.

Шундай қилиб, новвой бир кунда 3000 сўм чиқим қилиб, 3750
сўм даромад қиляпти, яъни унинг чўнтагига сарфлаган пулига қара-
ганда $3750 - 3000 = 750$ сўм кўп пул тушаяпти. Бу пул новвойнинг бир
кунлик фойдаси деб аталади.

Корхонанинг маълум вақт ичида ишлаб чиқарган товарларини
сотишдан тушган тушумга - **даромад** дейилади. Одатда корхонанинг
маълум вақт ичидаги даромадини топиш учун, бу вақт ичида сотилган
товарлари миқдорини сотилиш нархига кўпайтирилади.

$$\text{Даромад} = \text{Товарлар миқдори} \cdot \text{Товар нархи}$$

Агар корхонанинг даромади чиқимидан кўп бўлса, корхона фой-
да олади ва фойда миқдори

$$\text{Фойда} = \text{Даромад} - \text{Чиқим}$$

қоидага кўра топилади.

Агар корхонанинг даромади чиқимидан кам бўлса, корхона зарар
кўради ва зарар миқдори

$$\text{Зарар} = \text{Чиқим} - \text{Даромад}$$

қоидага кўра топилади.

Мисол учун, тижоратчи 600 кг узумни Паркент шаҳридан кило-
граммини 50 сўмдан сотиб олди. Йўлга 5000 минг сўм харажат қилиб,
Тошкент шаҳрига олиб келди ва килограммини 55 сўмдан сотган
бўлсин. Бу ҳолда тижоратчининг чиқими $600 \cdot 50 + 5000 = 35000$ сўмни
ташkil қилади. Даромад эса $600 \cdot 55 = 33000$ сўмни ташkil қилади.
Кўриб турибсизки, тижоратчининг даромади чиқимидан кам. Демак,
у зарар кўрган ва бу зарар миқдори

$$\text{Зарар} = \text{Чиқим} - \text{Даромад} = 35000 - 33000 = 2000$$

сўмни ташkil қилади.

16 - ТОПШИРИҚ

ДАРОМАД. ФОЙДА ВА ЗАРАР

1. Қуйидаги жумлани давом эттиринг.

Корхонанинг бир ойлик даромади деб, _____ га айтилади.

2. Қуйида келтирилган ифодалардаги “?” - белгилари ўрнига қандай сўзлар
ёзилса, тўғри бўлади?

Даромад	=	?	*	?
?	=	Даромад	-	?
?	=	Чиқим	-	?

3. Уй-рўзғор буюмларини ишлаб чиқарувчи фирма бир ҳафтада жами 210000
сўм сарфлаб, 14 дона диван тайёрлади. Фирма зарар кўрмаслиги учун диванга
энг кам деганда қанча нарх белгилаш керак?

Жавоб: _____

4. Фирма ишлаб чиқарган 2500 дона маҳсулот таннархи 40 сўм ва бу то-
варни сотишдан тушган фойда 10000 сўм бўлсин. Фирма ўз маҳсулотини қан-
чадан сотган?

Жавоб: _____

5. Қуйидаги жумлалар тўғри бўлса, квадратчалар ичига “+” белги, нотўғри
бўлса “-” белги қўйиб, ўз муносабатингизни билдилинг.

1. Корхонанинг даромади чиқимидан катта бўлиши мумкин.

☐

2. Корхонанинг чиқими даромадидан катта бўлиши мумкин

☐

3. Корхонанинг даромади фойдасидан ҳар доим катта бўлади.

☐

4. Корхонанинг фойдаси даромадидан ҳар доим катта бўлади.

☐

6. Фирма 1500 дона маҳсулотини 30 сўмдан сотиб, 20000 сўм фойда қил-
ган. Фирма ишлаб чиқарган маҳсулотининг таннархи қанча бўлган?

Жавоб: _____

7. Тўғрисиини топинг.

а) Даромад ва чиқим икки мартадан ортса, фойда ҳам икки марта
ортади.

в) Даромад ва чиқим бир хил миқдорда кўпайса, фойда ҳам шунча кўпа-
яди.

с) Даромад ортиб, чиқим камайса, фойда камаяди.

д) Сотилган товарлар миқдори 3 марта, товар нархи эса 2 марта орт-
са, даромад 5 марта ортади.

е) Чиқим икки марта ортиб, даромад ўзгармаса, зарар икки марта ор-
тади.

8. Корхонанинг зарар кўриш сабаблари нималар бўлиши мумкин, деб ўйлай-
сиз?

Жавоб:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

9. Қуйида келтирилган вазиятлар моҳиятидан келиб чиқиб, таннарх, ул-
гуржи нарх ва чакана нархлар орасида тегишли катта - (>), кичик - (<) ёки
тенг - (=) белгиларини қўйинг.

1. Агар таннарх .. улгуржи нарх бўлса, корхона фойда кўради.

2. Агар таннарх .. улгуржи нарх бўлса, корхона зарар кўради.

1. Агар таннарх .. улгуржи нарх бўлса, корхона зарар ҳам,

фойда ҳам кўрмайди.

Исм-шарифингиз _____

Манзилингиз, мактабингиз ва синфингиз _____

**СИНГЛИМ
ЎФИЛОЙГА**

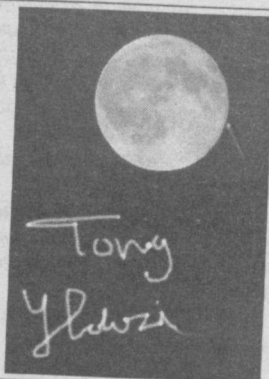
2017 йил. Фазода гул ўстиришга эришдик. Олам гулзорга айланганидан жуда мамнунман. Сен фазодаги бу гулзордан ҳар кунни тонгда биттадан гул-даста саралаб, ойи-жонимга беришни оғат қил.

**ЎЗБЕК
ПАХТАКОРЛАРИГА!**

2035 йилда ўзга сайёраликлар келишади. Уларга буғдой ўриб, пахта теришни ўргатиб қўйинглар.

Дилноза
МУСАЖОНОВА,
Тошкентдаги
243-мактабнинг
4-синф
ўқувчиси.

"ТОНГ ЮЛДУЗИ" ТАХРИРИЯТИГА
Газетамизни лотин тилига асосланган ўзбек алифбосига, халқаро эсперанто тилига нашр этиш вақти келди. Чунки янги асрда "Тонг юлдузи"ни ўзга сайёраликлар ҳам ўқишига ишонаман.

МУСТАҚИЛ ЎЗБЕКИСТОНИМ!
Сени 100 ёшга тулганинг билан табриклайман. Умринг асрларга эмас, эраларга тенг бўлсин!

Насиба **ИКРОМОВА,**
Шайхонтохур туманидаги
324-ўрта мактабнинг
7 - "В" синф ўқувчиси.

XXI АСР АҲОЛИСИГА

Агар сизлар экология муаммоларини ҳал этмас экансиз, унда гуллар камайиб кетиб, бошқа сайёралардан бўёқлар олишга мажбур бўласизлар. Сайёрамиз ўз белбоғини йўқотиб қўйишидан ҳавотирилманг. 2017 йилда Ердан ва Урандан энг зўр изқуварлар, яъни Еврой Излабев ва Урантой Қидирбоевлар уни мустаҳкамлаб келишади.

САЙЁРАМИЗ ОЛИМЛАРИГА

Яқин келажакда, яъни 2020 йилда ер юзига яшаган, кейинчалик эса йўқолиб кетган ҳайвонлар ва қушлар сизлар помонингиздан тирилтирилишини сезяпман. Беҳад хурсандман.

**2087 ЙИЛДА ЯСАЛГАН ЯНГИ САЙЁРА
ИЗЛОВЧИ КОСМИК КЕМАГА**

Янги топган сайёранг муборак бўлсин. Унинг энергия қуввати энди ерликлар учун минг йилга етади. Она сайёрамиз яна ҳарорат, нур ва қувватга сероб бўладиган бўлди.

XXI АСР АҲОЛИСИГА

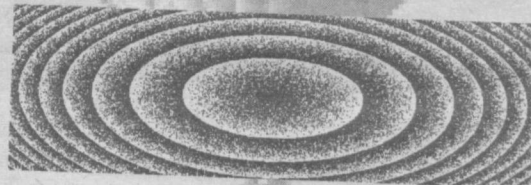
Келажак авлод, сизларга XX аср ёшларидан Алангали салом!

**ОНАЖОНИМ,
МАЪМУРА
ОПАМГА**

Онажон, Уранда пахта етиштирмоқчи экансиз, Омад сизга ёр бўлсин!

ВУЛҚОН САЙЁРАСИДАГИ НУЖЛАРГА

Замондош олимларимизнинг илмий башоратларига кўра, 2003 йилда галактикамизда Вулқон сайёрасидаги тирик организмлар уйғонади. Ҳаётга қайтганингиз билан табриклайман.

2001 ЙИЛ. МЕНИНГ 16 ЯШЛИГИМ

Олдинга қўйилган барча орзуларинг-ни амалга оширилишига кириш.

Юлдуз **ШОИКРОВА,**
324-мактабнинг
7 - "А" синф ўқувчиси.

ЎЗБЕКИСТОН СОҒЛИҚНИ САҚЛАШ ВАЗИРИГА

Мен ҳозир антиқа сир реакция устида иш олиб борапман. У 2015 йилда амалда темир ва сув реакцияга киришади. Бу янги кислород манбаи. Жуссаси, тобора кичраиб бораётган ер юзи аҳолисини қадди-қоматини ўстиришда ундан фойдаланишингизни тавсия этаман.

СИНГЛИМ МАЛИКАГА!

Мен Уранда етиштирган пахтадан газламалар тайёрлашга эришдим. У матолар жуда чидамли. Уларни сенга танишларимдан бериб юборяпман. Кутиб ол.

ДУТОНАМ НАЗИРАГА!

Сени 20 ёшинг билан табриклайман. 1999 йил сенинг 20 ёшингга атаб пишириб қўйган тортимни ойда сақлаб қўйганман. Уни олиб келиб, дастурхонга қўйишни унутма.

МЕНИНГ 18 ЁШЛИГИМ.

Сен ўзингни болалигинг ҳақида достон ёзинишни унутма.

ДУТОНАМ ФЕРУЗА!

Сен ўзинг ҳақингда шеър ёзиб беришимни илтимос қилган эдинг. Мен сени ютуқ, камчиликларинг ўзингга айтгим келмаяпти. Ўзинг кўнглимдаги фикрларимни "МАЗИХ-II" (Маъмура Азимова ихтироси) электрон аппарати ёрдамида ўқиб ол. Уни сувқорозга, оқ сиёҳга кўчир.

**2020 ЙИЛ МАРСГА САЁҲАТГА
КЕТАЁТГАН ОЛИМЛАРГА!**

Сизлар онамга мангу ёшартириш дарахтининг мевасидан олиб келишингизни сўрайман.

**2004 ЙИЛ. МАЪМУРА
АЗИМОВАГА.**

Сени 20 ёшинг билан қутлайман. Сенга бахт, омад, ижодингга муваффақият тилайман.

Малика **АЗИМОВА,**
Тошкент шаҳридаги
111-мактабнинг
7 - синф ўқувчиси.

АВЛОДЛАР УЧРАШГАН КЎПРИК

Азиз муштарий! Сиз ушбу сарҳифамизда икки тенгдошилингизнинг 2 авлод дунёқарашлари, қизиқишлари, ҳаёт тарзи, иштилишлари ва эътиқодларини ногоҳон учрашган нуқталари қаламга олинган 2 ҳикояни ўқийсиз.

Ферузанинг "Ғаройиб воқеа" бадиий ҳикоясида лирик қаҳрамон, яъни Мен (Феруза) кундалик юмушлар - уй ишлари, ўқиш, равонда китоб ўқиб ўтириш, ҳатто гузарчадан писта сотиб олиб, уни чақиб юрган вақтларида ҳам сирли мўъжизаларни, самовий ғаройиботларни кутиб яшаётган. У ўзга сайёраликлар билан танишиш, суҳбатлашиш, галактика ва техниканинг сирасорларини ечиш ҳаёли билан банд. Унинг бувиси эса набиранинг бу гапларига ишонмайди ҳам. У самовий ҳаёлот оғушида эмас, шу Ер, ҳаёт ташвишлари билан умргузаронлик қилади. Хола эса унишга ҳам, бунисига ҳам ишониб-ишонмай қарайди. Хола, ҳар қалай, ёш авлоднинг қизиқишларига бепарво эмас. Гоҳ-гоҳ жияни гувоҳ бўлган сирли ҳодисалар тўғрисидаги қарашларни маъқуллаб туради.

Нигора ЮСУПОВА таниш-тирган Шухрат бобонинг ҳикоясида эса бобо ўғиллари ва набираларининг ҳаёт тарзлари, иштилишлари ўз аксини топган. Шухрат бобо кўпни кўрган, урушда бўлган одам. Унинг ёшлиги айни қирғинбарот уруш даврига тўғри келган. Шухрат аканинг юлдуз ҳаёллари уруш тўзонлари ичиде қолиб кетган. У ўзининг мураккаб ҳаёт йўли давомида энг бебаҳо бойлик - она Ватан тупроғи эканлигига амин бўлган инсон. Ватан ободлиги, миллат озодлиги унинг учун энг буюк неъмат. У замонга зайлига кўра фарзандлари Россияда, Америкада ўқиб, ишлаб келишларига ҳам қарши эмас. "Тил билган - эл билади. Элни билган Дилин билади", деб эътироф этади бу нуруний отахон. Лекин у Канадада ишлаб келган фарзанди она юрт тупроғида оддийгина сувни ичиб олган ҳузур ўғли чет эллардан топиб келган олтин валюталар гаштидан буюкроқ, тоғимлироқ эканини тунди, таъкидлайди.

Қисқаси, қиссалардан ҳисса шуки, ҳаёлингиз самоларда, сирсиноатлар калитини излаш билан банд бўласиз, юрагимиз, қалб нурунгиз она Ватанда, унинг тараққиёти йўлида бўлсин, деб таълим бермоқда. Мазкур 2 ҳикоя қаҳрамонлари - бувижон билан Шухрат боболар.

"Қари билганини пари билмас" деган нақл бор. Азиз болажонлар. Сиз ҳам ён-верингизда яшаб ўтаётган кексалар суҳбатларига қулоқ тутушга вақт топинг. Уларнинг ҳар бир гапи сизбиз учун бебаҳо гавҳар эканини унутманг ёш иқтисодчилар.

Шом пайти эди. Мен бувижонимни кўриш учун, таътил вақтларимни бувижоним олдида ўтказиш учун келган эдим. Ҳаво булут. Кун ҳам совуқ эди. Кўёш ботар пайти...

Осмонда энди-энди тарқалаётган булутлар орасидан кўзини қисаётган юлдузларга қараб қолдим. Шимолдан келаётган совуқ шабада сочларимни силаб ўтарди. Тарқалиб улгурмаган булутлар орасидан кўёш каби думалоқ шар каби қизғиш рангли жисм пайдо бўлди. Бу ғаройиб шарсимон жисм жуда тезликда юқоридан пастга қараб ҳаракат қилиб, булутлар орасига яширинишга ҳаракат қилар эди. Мен бу ғаройиб ҳодисадан ҳайратланиб, шу жисм ҳаракатланаётган томонга югурдим.

Назаримда бу жисмининг катталиги тахминан лагандай эди. Бу менга узоқдан кўринган ҳолати эди. Мен унинг кетидан югуриб чарчадим. Охири бу жисм пастроқдаги булутлар орасида ғойиб бўлди. Афсус, мен анчадан бери кутган воқеа бўлмади. Мен ёшлигимда 2 марта НУЖларни учратганман. Уларнинг асли қиёфасини кўриш истагим, улар билан суҳбатлашиш хоҳишим бор эди-ю, аммо бу сафар ҳам имкониятни қўлдан бой бердим. Ғойиб бўлган жисмининг на изи, на овози бор. Кўчада ку мендан бошқа жонзот йўқ эди. Мендан хавотир олган бувим кўчага чиқибдилар. Бувимни кўриб олдиларига ю-

ҒАРОЙИБ ВОҚЕА

риб бордим. Уларни уйга олиб кириб, бўлган воқеани гапириб бердим. Бувим гапимни сабр билан охиригача тингладилар. Гапим тугагач: "Бўлиши мумкин, ҳамма нарсаси бўлиши мумкин", - дедилар.

Бувимнинг бу гаплари менга ёқмади. Уларнинг бу жумлалари охишта ва бепарволик ҳамда қандайдир ишончсизлик билан айтилгандек эди. Улар ўрниларидан туриб, деразага қарадилар. Ташқарида ҳаво гувиллар эди. Биз бир оз муддат жим қолдик. Нима ҳам дейман. Ўзимнинг ишончли бувижоним менинг гапларимга ишонмаганларидан кейин бошқаларга айтиб, уларни НУЖлар каби ғайриоддий воқеалар бўлиб туриши ҳақида ишонтиришни нима кераги бор.

Бундан 4 йил муқаддам ўз уйимнинг равонидан учиб ўтган (аста-секинлик билан бир текисда ҳаракат қилиб учиб ўтган) тухумга нима дей-

сиз. Оддий тухум бўлса ҳам майли. Катталиги... Энди бунга айтишдан нима наф? Бир пайт уйга холам кириб қолдилар. Мен уларга бўлган воқеани айтиб бердим. Холам дарров мени олдимни олиб, ўзлари билан рўй берган шунга ўхшаш воқеани гапириб бердилар. Бувим билан холам

ўртасида низолар бошланди. Холам енгиллиб, кулиб юбордилар. Бувим ва мен ҳам. Ниҳоят, бувим ақл бовар қилиб бўлмас гап айтдилар: "Балки бу болалар ўйнаб юрган "шар" бўлсачи? Ажабмас, болаларнинг қўлидан чиқиб кетган бўлса".

- Балки кўзингга кўрингандир? - деди холам ҳам менга.
- Бўлиши мумкин, ҳамма нарсаси бўлиши мумкин.

Феруза МУЯССАРОВА,
Сирғали туманидаги
300-лицей мактабнинг
9 - "В" синф ўқувчиси.

Мен 72 ёшдаман. 3 та болам бор. 2 ўғил, бир қиз. Олтига неварам бор. Катта ўғлим Шавкат мактабда аъло баҳога ўқиганлиги учун олтин медаль олган. Сўнг юрист бўлишга қарор қилган. Оилани бўлгандан кейин Шимолий Америкада жойлашган Канадага бориб ишламоқда. Бир йилда ёки икки йилда бир марта келиб кетади. Жуда соғинтириб қўяди у. Қизим Наргиза Москвада яшайди. Наргиза иқтисод фани бўйича фан номзоди. Кенжа ўғлим Шерзод подполковник. Унинг катта ўғли 11-синфни тугатган. Худди амакисига ўхшаб, у ҳам Канадада яшамоқчи. У инглиз тилида унча яхши гапиролмайди. Бунинг учун инглиз тилида сўзлашишни ўрганиб олиши керак.

Шавкат мени ўз уйида яшашга таклиф қилган. Лекин мен Ўзбекистонни ташлаб кетишни хоҳламайман. Ҳа, азизлар, чин чўзим, мен киндик қоним тўкилган тупроқни ташлаб кета олмайман!

Унинг айтишича, ҳозир у ёқда яшаш осон ва қулай эмиш. Ҳамма нарсаси муҳайё экан. Бу гапларни Шавкат мени Канадага олиб кетиш учун айтган бўлса керак.

Ҳа... у ёқда ҳаёт балки яхшидир. Лекин, мен учун мустақил Ўзбекистонимга тенг келадиган мамлакат йўқ. Ўзбекистон жаннатмакон жой, болаларим. Бир куни ўғлим ўзи тилидан тутилди. Меҳмон бўлиб келган кунлари эди. Ёз. Хотини ва болалари билан шаҳарни айланиб кетишганди. Уйга ҳаммаси хориб-чарчаб қайтиб келди. Шу пайт унинг қўлига сув тутган эдим, ўғлим уни бир томчи ҳам қолдирмай ичиб қўйди ва Ўзбекистоннинг оромбахш суви учун мен борлиқни беришга ҳам тайёрман, деганди. Бу гаплардан билиниб турибдики, у ўз ватанини қумсайди.

Менинг ёшлигим уруш йилларига тўғри келган. Ўша пайтларда ҳамма отаси ва акасини дод-вой билан урушга жўнатган эди. Биз ҳам эл қатори отамни фронтга жўнатдик. Катта ўғил эмасманми, отамни кузатгани онамга эргашиб вокзалга чиққандим. Шу куни совуқ бўлишига қарамай, осмонда қуёш чиқиб турарди. Онам кечаси билан йиллаб чиққанми, икки кўзи шишиб кетганди. Поезд кетишга шай турибди. Бир пайт отам мени кучоқлаб олди, сўнгра: "Энди сен оилада каттасан. Ука-сингилларингга қарагин. Онангнинг эҳтиёт қилгин. Асосийси, болам, яхши ўқигин. Хат ёз, хўпми?" деб узоқлашганини сезмай қолибман. Шундан кейин мен отамга кўп хат ёздим. 3 та хат ёзганимда, битта жавоб хати келар эди. Шунга ҳам қувонар эдик. Кимга қийин бўлди, онамга қийин бўлди. У бизларни боқиб учун қўлидан келган барча ишларни қилар эди. Мен ҳам унга

УНУТИЛМАС КУНЛАР

қарашардим. Йиллар ўтган сайин, биродар дўстларим оиласи бошига қулфат ёғила бошлади. Уларнинг акаси ёки оталаридан қандайдир хат келарди. Уни "қора хат" дейишарди. У хат фақат бахтсизлик олиб келарди. Кейинги пайтларда отамдан ҳам хат келмай қўйди. 3-4 марта хат ёздим, натижа бермади. Онам уйла-навериб, касал бўлиб қолди. Уни бир амаллаб яқин орада врач йўқ эди Хосият опага қаратиб, тузатиб олдик. Шу пайтда мени урушга олишмади. Агар олишганда мен, йўқ демасдим. Танамда охириги қоним қолгунча душманга қарши курашар эдим. Қўлимдан келганча (отамга ўхшаб) Ватанимни ҳимоя қилиш учун ўз

ҳиссамни қўшган бўлардим.

Эй ёшлар, сизлар ҳам ўз ватанингизга хизмат қилинг. Унинг юксалишига, кўкларга парвоз этишига ҳиссангизни қўшинг.

Кўп йиллар юрист бўлиб ишлашга тўғри келди. Шу баҳона инглиз тилини ҳам ўрганишга мажбур бўлдим. Чет тилларини билсангиз, зарар қилмас экансиз, аксинча, бошқа миллатлар маданияти, тили, урф-одатлари, тарихи билан яхши таниша olasiz. 8-9 синфларда ўқиб юрган пайтда яшаш қийин бўлса ҳам, ўзимизга катта бўлган этик, пальтоларни кийиб мактабга борардик. Яхши ўқишга ҳаракат қилардик.

Бир куни эрта билан турсам қор ёғибди, тизза бўйи келади. Менинг ботинкам тешилиб қолган эди, ўшанда отамдан қолган эски этикни кийиб, мактабга борганман. Чунки дарсларни қолдирмасликка ҳаракат қилардик-да. Отам шу пайтда урушда эди. Шу кетганча қайтмади. оллоҳимга шукрлар бўлсинким, урушда бизнинг қўлимиз баланд келди. Ғалаба қозондик.

Мен мактабни тугатганимдан сўнг билим юртига ўқишга кириш учун имтиҳон топширдим. Имтиҳондан яхши ўтдим. Кунлар ўтди, ҳафталар ўтди. Имтиҳонлар ҳам яқинлашиб қолди. Физикадан мустақил иш оладиган бўлдим. Ёшлигимда шу фанларга яхши ёндашмас эдим. Шу сабабли физикадан яхши билмайман. Худди шу куни мен кўп ўртоқларимдан ёрдам сўрадим, аммо ҳеч ким ёрдам бермади, мустақил ишни топшира олмадим. Алам қилди. Кейинги бўладиган мустақил ишга қаттиқ тайёргарлик кўрдим. Мен бировга мисолимини ечиш учун ёрдамлашиб юборишни илтимос қилмадим. Ҳеч ким мендан ҳам ёрдам сўрамади. Чунки билмайди деб уйлашади-да. Мен "5" баҳога топширганимдан сўнг, ҳамма ҳайрон қолган. Ўқитувчимиз биринчи ўринда.

Мен сизларга айтмоқчи бўлган гап шундан иборатки, яхши ўқинг, вақтдан унумли фойдаланишга ҳаракат қилинг, билим олинг. Биз кўрган кунлар сизнинг бошингизга тушмасин. Ҳа. Мен ёшимни яшаб, ошимни ошаб бўлдим. Эй улғайиб келаётган ёш авлод, келажакни сизнинг қўлингизга топширман. Сиз мустақил диёримизни дунёга танитинг, чўққи-га олиб чиқинг. Унга хизмат қилиб, уни юксалтириш учун ўз ҳиссангизни қўшинг. Омад сизларга ёр бўлсин, порлоқ келажаким!

Шухрат бобо Қосимовнинг гапларини ёзиб олувчи:

Нигора ЮСУПОВА,
Тошкент шаҳридаги
300-лицей мактабнинг
9 - "А" синф ўқувчиси.

Физика

ҚАТРАДА ҚУЁШ АКС ЭТИШИННИНГ БОИСИ:

Ховуз ёнида турган одам майса ва ўтлар сувдан чиқиб турганини кўради. Бу гиёҳларнинг таналари айнан сув юзаси билан кесишган жойларда нур сояси (ҳа, ҳа - нур сояси!) билан ўралганини пайқаш қийин эмас.

Сиз нима учун шундай бўлиши синини биласизми?

Бу ҳодиса сув юзасида нур синиши қонунияти асосида юз беради. Яъни, ўсимлик танаси (ёки майса барги) худди капиллярга ўхшаб, ўз атрофидаги сув юзасини таранглаштиради. Натижада капилляр (ўт ёки майса) атрофида сув дўнглиги ҳосил бўлади. Шу дўнгликка тушган нур аксланади. Буни ҳовуздан бир мунча узоқроқдан ҳам кўриш мумкин.

Тонгда майса юзидаги шабнам ҳам инжудек нур сочиб турганининг гувоҳи бўлгандирсиз. Шабнамли майса юзидаги қатралар соясига қарасангиз, у ерда ёрқин (ореол, нимб) га кўзингиз тушади.

Шабнамдаги бу товланиш қандай пайдо бўлиши мумкинлигини ўйлаб кўрганмисиз?

Бу ҳолат мана бундай тарзда юз беради: Шабнам томчисига тушган нур ўзи келган томонга қарама қарши ёқда кучли аксланади. Аксланиш асосан орқа юзада, қисман эса олд юзада содир бўлади. Томчига бошқа бурчакдан тушган нур ҳам томчининг ичидан ўтиб, унинг орқа томонида аксланади. Мана шу аксланиш (нурнинг акс этиши) товланиш омилидир.

Бу физик ҳолатни оддийгина қилиб айтсак, шабнамга тушган нурлар шабнам томчиси пардасида синиб шуълаланади.

География

ЖАНУБДА БЎЛСА ҲАМ СОВУҚ ҚИТЪА БОР НЕГА?

Нима сабабдан совуқ?

АНТАРКТИДА БИЛАН АНТАРКТИКА БОШҚА-БОШҚА ТУШУНЧАЛАР

Ер шаридаги энг катта қитъа - қуруқлик Европа-Осиё (баъзан Евроазия деб ном билан ҳам атайдиган) қуруқлигидир. Унинг майдони 53,4 миллион квадрат километр. Энг кичик қитъа эса Австралия бўлиб, унинг юзаси 7631,5 минг квадрат километрдан иборат.

Қитъалар орасида майдонига кўра Антарктида қайси ўринда туришини биласизми?

Эслаб кўринг: Африка (ороллари билан биргаликда) 29,2 миллион квадрат километр майдонни эгаллаб, катталиги жиҳатидан 2-ўринда туради. Шимолий Америка қитъаси ҳам оролларини қўшиб ҳисоблаганда 20,36 миллион квадрат километрлик юзага эга. Демак, у 3-ўринда. Жанубий Америка атрофидаги ороллар билан бўлиб, 18,38 миллион квадрат километрли майдонни эгаллайди. Ҳа, Жанубий Америка 4-ўринда. Демак, майдони 13975 минг квадрат километр майдони бор Антарктида худудининг катта-кичиклиги жиҳатидан ер шарида 5-ўринда туради.

Антарктида - иқлими қаттиқ совуқ қитъа. У жойда Ернинг совуқ қутби жойлашган. Сиз бу қитъанинг иқлими ниманинг таъси-

рида шунчалар совуқ деб ўйлайсиз? Географик ўрнига кўрами? Ёки Рельефи билан боғлиқми? Кўёш ҳарорати билан боғлиқми ё бўлмаса океанга яқинлиги учунми? Бу оддий кўринган саволлар жавобини билагон ўқувчилар аллақачон аниқлашди: ҳа, бу қитъа совуқлиги унинг жойлашган ўрни ва унга тушадиган қуёш ҳароратининг миқдорига боғлиқ.

Шу ўринда яна бир географик масала жавобини эслатиб ўтамиз: Антарктида - бошқа, Антарктика - бошқа тушунчалар. Антарктика - Ер шарининг Жанубий қутби номи. Антарктида эса ана шу қутб марказида жойлашган қитъа номи! Антарктика Антарктидадан ташқари ўзига туташ Антарктика, Ҳинд ва Тинч океанлари ҳамда Уэдделл, Росс, Амундсен ва бошқа денгизлари билан чегарадош, шунингдек, бир қанча оролларни ҳам ўз ичига олади.

Ёз ойларида бошқа жойларга ўхшаб Антарктидага ҳам Қуёш нури мўл тушади. У ҳатто Ернинг Экватор қисмидан ҳам кўп нур олади. Бироқ бу қитъа юзини қоплаган музликнинг нурни ўта акслантириш (қайтариш) хусусияти уни эриб кетишига йўл қўймайди.

Математика

ЭЙФЕЛЬ МИНОРАСИННИНГ МОДЕЛИ

Франция пойтахти Париждаги дунёга машҳур Эйфель минорасининг баландлиги 300 метр. У бошдан-оёқ темирдан ясалган. Минора учун жами 8 000 000 кг. темир ишлатилган.

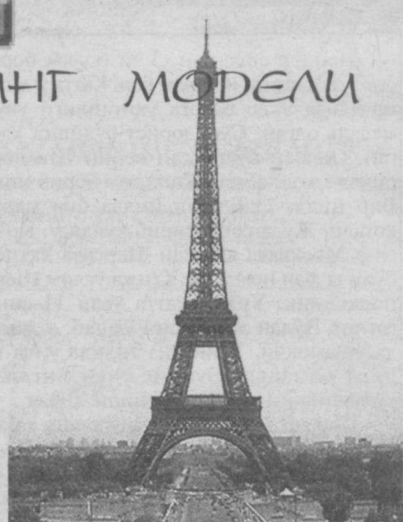
Қизиқувчан ўқувчилар (масалан, сиз) Эйфель минорасининг кичкина андозасини ясашга аҳд қилдингиз дейлик. Бироқ, ихтиёрингизда фақат 1 килограмм темир бор, холос. Ана шу бир кило темирдан ясалган Эйфель минораси нусхасининг бўйи стаканчалик чиқадими ёки ундан ҳам кичик бўладими?

Ечиш. Биз биламизки, модел вазни асл минорадан 8 000 000 марта енгил. Маълумки, бундай жисмларнинг ҳажми унинг баландлигининг кубига тенг бўлади. Шунга биноан, демак моделнинг бўйи асл минора баландлигидан 200 марта кичик экани аён (яъни, $8\,000\,000 = 200 \times 200 \times 200$).

Асл миноранинг баландлиги 300 метр. У ҳолда минора моделининг баландлиги

$$\frac{300:200}{2} = 1 \text{ — метр бўлади.}$$

Демак, 1 кг. темирдан ясалган Эйфель минорасининг модели баландлиги тахминан сизнинг бўйингиз баробар бўларкан.

КИМ КЎПРОҚ СОВҚОТАДИ?

Энди юқоридаги масалага ўхшаш масалани ўзингиз ечиб кўринг.

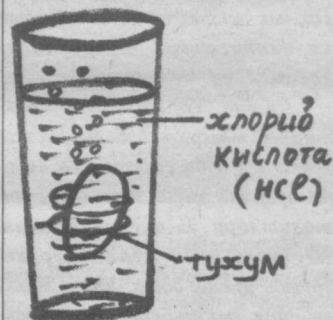
Бир киши билан унинг бола-си совуқда туришибди. Улардан қайси бири кўпроқ совқотади?

Химия

ТУХУМ АРЧМАЙ ТОЗАЛАНАДИ

Керакли нарсалар:
1 литр ҳажмли стакан,
сув, хлорид кислота
(1:5), Тухум.

Сиз тухумни хом ва пишганидан ажратишни биласиз. Одатда тухум арчиб тозаланади, лекин уни арчмай тозалаш ҳам мумкин. Мана, қаранг-а. Стакандаги сувга тухум солинса, бир оздан сўнг тухум сувда ўйнаб-ўйнаб, ўзидан пуфакчалар чиқариб, синмай арчилиб қолади. Бунинг сабаблари нимада? Буни қуйидаги тажрибада кўрамиз. Стаканга хлорид кислотанинг суюлтирилган (1:5) эритмаси қуйилади. Сўнг унга тухум солинади. Тухум пўстлоғи асосан кальций карбонатидан ташкил топганлиги учун хлорид кислота билан ўзаро реакцияга киришиб, эриб кетади. Натижада тухум арчилиб қолади. Тухум ўйнаганда чиқаётган пуфакчалар эса кальций карбонат парчаланаётганда ажралаётган углерод IV оксид газидир.

ТИШ ПОРОШОГИ ВА ПАСТАСИННИНГ ТАРКИБИ

Керакли нарсалар:
Чинни косача, тиш
порошоги ёки пастаси,
сирка кислотаси.

Тиш порошоги ва пастасининг таркибида нима борлигини биласизми? Қани, тажриба қилиб кўрайлик-чи. Чинни косачага озгина тиш порошоги ёки пастасидан солинади, унга озгина сирка кислота эритмасидан томизилса, у кўпириб кетади. Бунинг сабаби шундаки, тиш порошоги ва пастаси таркибида кальций карбонати мавжуд бўлиб, у кислота билан реакцияга киришиб, углерод IV оксиди ажратади, ажралаётган газ эса порошок ёки пастани кўпиртиради. Тиш порошоги чинни идишлардаги доғларни яхши кетказди.

Феруза МУЯССАРОВА
тайёрлади.

Иқтисод

1. Бозор бу:

- а) аҳоли савдо қиладиган махсус жой;
- б) харидор билан сотувчи учрашадиган жой;
- в) рақобат майдони;
- г) товар ва хизматлар айирбошланадиган жой;
- д) нотўғри жавоб йўқ.

2. Бозор деганда биз:

- а) колхоз бозорини тушунишимиз мумкин;

- б) мол бозорини тушунишимиз мумкин;
- в) сабзавот бозорини тушунишимиз мумкин;
- г) нон бозорини тушунишимиз мумкин;
- д) нотўғри жавоб йўқ.

3. Бозорда:

- а) манфаатсиз шахслар бўлмайдиган;
- б) имтиёзли шахслар бўлиши мумкин;
- в) нарх-навони назорат

- қилиш мумкин;
- г) рақобат бўлмайдиган;
- д) нотўғри жавоб йўқ.

4. Бозорда энг устун нарса - бу:

- а) талабдир;
- б) сифат билан нарх-наводир;
- в) таклифдир;
- г) ишлаб чиқарувчининг хоҳишидир;
- д) нотўғри жавоб йўқ.

5. Бозор:

- а) натурал хўжалик ҳукмрон бўлган даврда вужудга келган;
- б) бозор иқтисодиётига ўтиш вақтидан бошлаб вужудга келган;
- в) товар хўжалиги вужудга келиши билан пайдо бўлган;
- г) саноат тараққий эта бошлаган кундан бошлаб пайдо бўлган;
- д) нотўғри жавоб йўқ.

ЧАПАҚАЙ БЎЛИШ ЁМОНМИ?

Кўпгина ота-оналарга фарзандларингиз чапақай бўлса, ўнг қўлда ёзишига, овқатланишига мажбур қилманг, дея огоҳлантирсалар ҳавотирга тушадилар. Лекин ҳавотирга ўрин бормикан. Мутахассисларнинг таъкидлашларича, чап қўл кучли бўлса, инсон уни осон бошқара олади. Шундай экан, бу табиий ҳолатни ўзгартириш керак эмас.

Ер юзидаги аҳолининг 4% - чапақай. Агар тарихга мурожаат қиладиган бўлсак, кўпгина даҳолар чапақай бўлганлигини кўришимиз мумкин. Мисол учун, буюк ҳайкалтарош Леонардо да Винчи ва Микеланжелони олайлик. Улар ҳам чапақай бўлишган. Тўғри, биз ўнақайлар жамиятида яшаймиз. Шунинг учун ҳам деярли барча нарсалар чапақайларга мўлжаллаб чиқарилган. Эшик тутқичи, қулфлар, ҳатто тугмаларгача ўнг қўлга мосланган. Лекин чапақайлар бу ҳолатдан сираям азият чекмайдилар.

Лекин барибир ҳам савол туғилмаверади. Нима учун жамиятда ўнақайларни кўпчилик ташкил этади-ю, чапақайлар кам?

Танамиз симметрик жойлашган бўлиб, ўнг томонимизни чап томонимиз айнан такрорламайди, деган назария мавжуд. Ўнг юзимиз чап юзимиздан сал-сал фарқ қилади. Бир оёғимиз иккинчисидан

узунроқ, панжа ўлчовларимиз ҳам фарқ қилади.

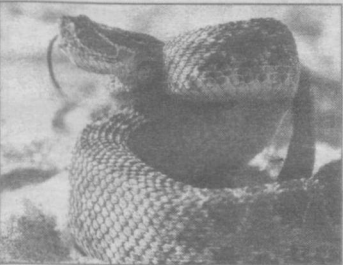
Миямизнинг ўнг ва чап ярим шарлари ўзича фаолият олиб боради. Тадқиқотлар натижасига кўра, миямизнинг чап ярим шари ўнг ярим шар устидан ҳукмронлик қилар экан.

Ҳар бир ярим шар асаблари қарама-қарши ярим шарларга боғлиқ экан.

Демак, чап ярим шар устун бўлса, тананинг ўнг томони фаолроқ бўлади. Биз миямизнинг чап ярим шари ёрдамида ўқиймиз, ёзамиз, ишлаймиз. Чапақайларда эса ўнг ярим шар устунлик қилади. Шунинг учун тананинг чап қисми фаол ишлайди.

ЭНГ КАТТА ИЛОН

Илонларнинг 2000 дан ортиқ турлари бор. Энг катта илон Малакка ярим оролида, Бирмада, Ҳиндихитой ва Филиппин оролларида яшайдиган қирол илондир. Унинг узунлиги 10 метр келади.

Катталиги бўйича иккинчи ўринда турадиган илон - у анакондадир. У Жанубий Америка тропик ўрмонларида бўлиб, узунлиги 7 метрни ташкил қилади, оғирлиги эса 160 кг.

Ҳиндистондаги катта илонлар 6-7 метрга тенгдир.

Удав, яъни бўлма илон заҳарсиз катта илон. Узунлиги 5-5,5 метр бўлиб, Жанубий Мексика, Марказий ва Жанубий Америкада учрайди.

Қирол кобра - 5,5 метр бўлади. Америка Қўшма Штатларининг ҳам ўзининг энг катта илони бор. У олмосли чинқироқ илондир. Бу илон заҳарли илон бўлиб, катталиги 2 метрга тенг.

Заҳарли илонлардан энг каттаси - бу қирол кобра, энг оғири - олмосли чинқироқ илон ҳисобланади.

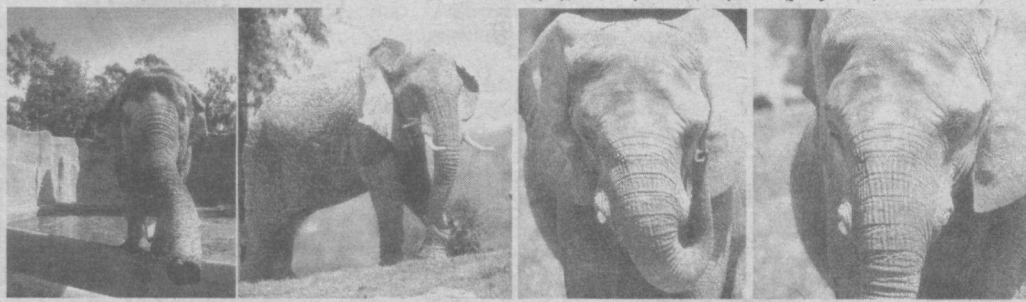
ҚАСОСКОР ФИЛЛАР

Неча асрлардан буён ҳайвонлар билан боғлиқ бўлган турли афсоналар юради. Ва инсонлар бунга ишонишади ҳам.

Эҳтимол, афсонаю эртаклар замирида ҳақиқат бордир. Шундай афсоналардан бири филлар ҳақида. Айтишларича, филлар ҳеч нарсани ёдларидан чиқармас эканлар. Ҳақиқатан ҳам уларнинг хотиралари бошқа ҳайвонларникига қараганда кучлироқ. Филлар ўзларига жабр қилган кишилардан орадан анча вақт ўтгандан кейин ҳам қасос

олганлигига гувоҳ бўлганлар кўп. Лекин филларда барча воқеа-ҳодисаларни нима жойлаш имконияти йўқ.

Ёввойи филни қўлга ўргатиш жараёнида дрессировщикнинг жуда кўп меҳнати кетади. Унга қаттиққўллик, баъзан жазо усуллари қўллаш тақозо этилиб, ҳайвон қилишни хоҳламаган, ҳолатлар ўргатилади. Лекин фил бу нарсани сира кечира олмайди... ва саҳнага чиқди дегунча ўз ўргатувчиси (дрессировщик)ка ҳужум қилади.

Эҳтимол, сиз кўп ўйлаб кўрган бўлсангиз керак:

“Нима учун филларнинг шундай узун хартуми ва катта қозиқ тишлари бор”, - деб. Ўзининг эволюцияси жараёнида филлар фақат бир турдаги ўсимликларни истеъмол қилишга кўникма ҳосил қилганлар. Бугунги кунда филлар асосан дарахтларнинг шоҳ ва барглари билан озиқланадилар. Озиқланишларига эса худди мана шу хартуми ва қозиқ тишлари кўмак беради. Ундан кейин озуқани тишлари яхшилаб майдалайди.

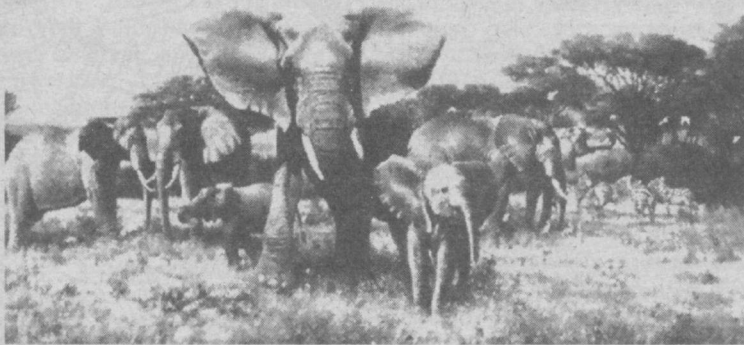
Филда, яна бундан ташқари, улкан қулоқлар ҳам бор. Уларнинг вазифаси

ШАЛЛАНИҲ ҚУЛОҚЛАРИНИҲ ТОУДАСИ

нимадан иборат экан? Нега улар шунчалик катта?

Филларнинг катта қулоқларининг ҳам ўз вазифаси бор. Антилопа ва кийикларнинг узун қулоқлари жуда узоқ масофадан ҳам шарпани илғашга қаратилган. Филнинг қулоғи шунча катта бўлса ҳам вазифаси фақат эшитишми? Ё душманларини кўрқитиш учунми?

Тўғри, фил йирик мавжудот бўлганлиги сабаб душмани ҳам йўқ. Филнинг қулоқлари ўзидаги тана температурасини бир хилда ушлаб туради. Қулоққа

келган қон совийди. Шунинг учун ҳам иссиқ кунларда филлар қулоқларини доимо қимирлатадилар.

Бундан ташқари, қулоқлар пашша, чивинларнинг ҳам додини беради. Тўғри, ҳашоратларга қарши ҳар-тум ҳам курашади. Бунинг

учун фил вақти-вақти билан ўзини чўмилтириб туради. Баъзан филлар сув ўрнига устиларига ифлос тупроқ ёки қум сепиб офтобга чиқиб, ерда думалайдилар. Шу йўл билан касаллик тарқатувчи ҳашоратлардан фориг бўлади.

ХАЛҚ ҚЎРИҚЧИЛАРИ

Қадим-қадимдан Америка полициялари кўп сонли мустақил полиция ташкилотига бўйсинганлар. Ҳозирда эса АҚШда жиноят турларига қараб ихтисослашган полициянинг 40000 бўлимлари бор.

Францияда эса полицияни ҳар жиҳатдан ички ишлар вазирлиги назорат қилади. Бу ташкилот иддизи жуда қадим замонларга бориб тақалади. Полиция тарихи бошлангунга қадар қадим замонлардаёқ қабила бошлиқлари кишилар орасида ўзаро тинчлик осойишталикни мавжуд қондаларга рия қилишни таъминловчи дўружиначилар тузган.

Миср фиръавнлари ҳам ўз аскарларидан полиция ўрнида фойдаланган. Эрамининг бошларига келиб, шоҳ Август Рим шаҳрида полиция гуруҳини ташкил қилди. Гуруҳ 350 йил фаолият кўрсатди. Полициячиларнинг ва-зифасига император буйруқларининг бажарилишини назорат қилиш кирар эди.

Тахминан эрамининг 700-800 йилларида полиция ишига алоқадор бўлган янги ғоялар вужудга келди.

Полиция энди нафақат қонун-қоидаларни бажарилишини назорат қилади, балки бундан буён у қонунни амалдаги татбиғи, инсонларни ҳимоя қилишни ўз бурчи деб билди. Бу ғоя полиция ташкилотининг нуфузи ошишига туртки бўлди.

Англия полицияси халқ тинчлиги йўлида бедорликка бел боғлашган. Алоҳида туманларда кечалари назорат қилиб кутиб юрсалар, кундузлари қоровуллар ишлаган. Бу анъана АҚШдан ўзлаштирди. Кечкурунги назоратда 16 ёшдан катта, бакувват эркаклар фаолият олиб борган. Бу ҳол XIX асргача давом этди.

ЎЙИН МАЙДОНЧАСИ

“ЁШ ИҚТИСОДЧИ”ГА МАКТУБЛАРИНГИЗНИ ҚУЙИДАГИ МАНЗИЛГА ЮБОРИШИНГИЗ МУМКИН:

700029. Тошкент шаҳри, Мустақиллик майдони, 2-уй, 402-хона (Музаффар ПИРМАТОВга).

Мулоқот учун телефон: (371) 139-49-32, Факс: (371) 139-48-23. Пейжер: (088) 30-13

ЁРДАМ БЕРИНГ

Қароқчилар Миннини қўлга олиб, кема мачтасига боғлаб қўйишди. Уни халос қилиш учун қайси арқонни тортиш керак? Бортдаги арқонлардан қайси бири ҳақиқий тугун билан боғланган? Барча бочкаларга энг каттасидан бошлаб рақам қўйиб чиқинг.

Энди харитага қаранг - хазинага элтувчи йўлни топиш керак. Бу байроқлар қайси давлатларга тегишли эканлигини аниқланг. Кема атрофида нечта ақула сузиб юрибди? Расмда бир нечта гайриоддий нарсалар бор, уларни топинг-чи.

ПИРОГ БЎЛАГИНИ КИМ ЎҚИРЛАДИ?

Дейзининг пироғидан бир бўлакни ҳайвонлардан қайси бири олган? Ажойиб дарахтда қандай мевалар ўсмоқда?

Афтидан, ёмғир ёғмоқчи, шекилли. Дейзининг кийимлари хўл бўладими?

ОДОБ НАМУНАЛАРИ

Умр узоқлиги...

Қилган хатоларимизни секин ётиги билан тушунтирган дўстларимиздан ҳеч қачон хафа бўлмаслигимиз, аксинча бундай дўстдан хурсанд бўлиб унга миннатдорчилик билдириш лозим. Бундай дўстларни сочларимизнинг тузгиганигача аниқ кўрсатувчи кузгу деб билиш мақсадга мувофиқдир. Шунини унутмаслик керакки, дўстимизнинг огоҳлантириш учун урган шапалоғи, бир душманнинг ухлатмоқ учун айтган алласидан афзалроқдир.

Баъзи бир болалар ўз тенгдошларини қандайдир лақаблар билан чақиришларини эшитиб қоламиз. Ҳазил бўлса-да, бундай одат ҳеч қачон яхшиликка, олиб келмайди. Шунини унутмаслигимиз керакки, инсонлар ўз исмлари билан чақирилишдан хурсанд бўладилар.

Узимиздан узоқда яшайдиган оила ва қавм-қариндошларимиз билан алоқаларимизни ҳеч қачон узмаслигимиз, уларни телефон ёки мактуб ёзиб бўлса ҳам йўқлаб туриш, имкон қадар зиёрат қилиш керак. Илди-зи узилган дарахт қуриб қолишини унутмайлик. Зеро, ҳадиси шарифда марҳамат қилинганидек, «Дўст ва қариндошларини зиёрат қилиш умрни узайтиради».

Нодирбек БЕКМИРЗАЕВ.

Суҳбатни тингламоқ

Баъзи инсонлар гаплашаётганда, гапираётганларнинг бирисини тинглар экан, тинглаган ҳолда ўша ҳолатни унутиб, уртага бир-икки-та «Шунақами», «Қуйсанг-чи» каби нохуш сўзларни қушиб гапирадилар. Энг яхши ҳулқ гапираётганнинг юзига боқиб ва гапни жим тингламоқдир. Гапни тугатгач, руҳсат ёки узр сўраш керак.

Инсонларни огоҳлантирмоқ

Инсонларнинг яхшиликларини ўзгаларга, хатоларини эса уларнинг кўнглига оғир ботмайдиган шаклда ўзларига айтиш керак. Шундай қилсак, жамиятнинг янада ривожланишига ва ўзаро ишонч туйғусининг ёйилишига ҳисса қўшган бўламиз.

Хато қилганда...

Ҳаммамиз вақти-вақти билан хатолар қиламиз. Баъзан ҳеч гапирилиши керак бўлмаган гапни гапирамиз ва ўртага совуқчилик киришига сабабчи бўламиз. Бунинг сабаби, парижонхотирлик ёки чарчоққа йўйилса ҳам, бундай хато қилган пайтларимизда энг яхши усул тезда жим бўлиш ва мавзунини ўзгартиришдир. Чунки, кечирим сўрашимиз билан вазиятни янада чуқурлаштириб юборган бўламиз.

Кичик бир рахмат, катта бахтдир

Баъзилар ўзларига автобусда жой берган ёшларга, бозор сумкасини кўтаришиб юборган одамларга, манзилни сўраганда айтиб берган баққолга ҳатто раҳмат ҳам демасдан кетишади. Ҳолбуки, оддий «рахмат» дейиш билан бўлса ҳам уларнинг яхшилигини тақдирлаш бизга, «арзимайди» деб нозик рад этиш эса ёрдам бергандан кутиладиган инжаликдир.

Сайёра ХҲРОЗОВА.

«Икки кунини бир хилда ўтказган зарар қилибди».

Дарҳақиқат бугунги кунимизни кечагидан, эртанги кунимизни эса бугунгидан-да мазмунли, фойдали ўтказсак, кўнглимиз хотиржам бўлади. Демакки, руҳимиз енгил тортади. Бебаҳо неъмат, ортга қайтмас ВАҚТнинг қадрига етиш деганлари шу— аслида. Йўқса...

Илм олишдек сермашаққат, бироқ нурли йўлни ўзига мақсад қилган ва икки кунини бир хил ўтказмасликка интилаётган, олган билимларидан сизларни баҳраманд қилмоқ илинжидаги бу ака ва опагонларингиз ТошДД ўзбек филологиясининг иккинчи босқичида таълим олишмоқда. Ўртоқларининг таржима намуналари севимли «Тонг юлдузи»мизда эълон қилинган, уларга ҳавас қилиб, бир неча таржималари билан столим устини тўлдириб ташлашди. Маъқул топсам, матбуотда эълон қилишга ёрдам беришимни сўрашди. Таржималарини газетага олиб келдим. Таҳририятдагилар бизни ҳар галгидек очиқ чеҳра ва самимият ила кутиб олдилар...

Қалби қайноқ бу ёш мутаржимларга оқ йўл тилаш бахтини насиб этган Раббимизга шукрона, бундай имкониятга васила бўлган «Тонг юлдузи»мизнинг заҳматкаш жамоасига самимий миннатдорчилигини билдираман.

Абдумурод ТИЙЛАВОВ.

ОЛАМ ФАҚАТ БИЗНИКИ ЭМАС! МИТТИ ПОЛВОН

Ким ўз вазнидан 50 карра ортиқ оғирлиқни кўтара олади? Албатта, ҳеч бир кимса. Агар шундай бир инсон бўлганда эди, ақлга сиғмайдиган бир мўъжиза ҳисобланарди. Улар ҳаммани ҳайратда қолдириб циркларда томошалар курсатиб, бойлик орттирган бўлар эдилар. Агар бундай жонзот мавжуд десак, албатта, ҳаёлимизга арслон каби ваҳший, фил каби баҳайбат ҳайвонлар келади. Ҳолбуки, ҳақиқатда ундай эмас, бу ишни фақат ярим сантиметр узунликдаги кичкина чумолиларгина бажара оладилар. Нозик бу ҳайвонга ўз вазнидан ортиқ улкан бир куч берилган. Яна ҳам ҳайратланарлиси шундаки, чумолилар инсонлар каби суякли қилиб яратилмаган. Қуриқловчи сифатида уларнинг вужудлари муғуз қатлами билан қопланган. Чумолиларга шундай бир қувватли жағ ато этилганки, улар ўз вазнларидан эллик карра ортигини ҳам кўтара оладилар. Агар инсон ҳам чумоли каби бақувват бўлганда эди, тиши билан тўрт тонна юкни кўтара олган бўлар эди! Ҳа, чумолилар мўъжизакор жонзотдир.

Коинотнинг яратувчиси илм ва қудратининг чексизлигини намойён этиб, турли хил турдаги чумолиларни яратди. Ер юзида 10 минг хил чумоли тури мавжуд. Аммо уларнинг ҳеч бири фил каби баҳайбат эмаслар. Бизга маълумки, кичик бир нарсани яратиш янада мушкулроқдир. Бу бир сантиметр узунликдаги мерседес автобусини яшаш кабидир. Чумолилар фил каби баҳайбат бўлганларидан эди, бундай куч билан дунёни қандай аҳволга солишини уйланг. Улар уйларни вайрон қилиб инсонларни яқсон қилган бўлар эдилар. Ҳатто мингларча чумоли бирлашиб катта куч ҳосил қилсалар, арслон ва тимсоҳларни ҳам парчалашга қодирлар. Демак, ҳақиқатдан ҳам дунёда ҳассос бир мувозанат мавжуд. Чумоли ҳам ана шу мувозанатга мувофиқ

ҳолда яратилган. Чумолилар митти жонзот бўлишларига қарамасдан, ўзларига хос ижтимоий ҳаётларига эгадирлар. Туда-туда яшаб тартибли ҳаёт кечирадилар. Баъзи тўдаларда чумолиларнинг қобилиятига қараб иш тақсмоти мавжуд. Чумолиларнинг ҳаммаси ҳам бугдойга ўхшаш жуда қаттиқ бўлган емишларни синдира олмайди. Бу иш қувватли жағга эга бўлган чумолиларга тушади. Улар тегирмон вазифасини бажариб, қаттиқ бўлган озуқаларни жағлари билан парчалайдилар. Чумолилар оғир меҳнатдан ҳеч бир нолимайдилар. Яна бир тўда эса бу каби қаттиқ озуқаларни янчиб елим ҳолига келтиради. Сунгра, тайёр қоришмани қуёшда қуритадилар. Чумолилар инсонлар каби бошқа ҳайвонлардан «фойдаланиш»ни ҳам биладилар. «Анхид» ва «Жожид» дея аталган кичкина қуртлар жудаям очкуз бўладилар. Шунинг учун чумолилар улардан сирни сифатида фойдаланадилар. Ана шу «қурт-сигир»лар ўсимлик суви билан озиқланадилар. Шимганларнинг бир қисмини тотли шарбат ҳолида ташқарига чиқарадилар. Бизнинг хушёр чумолилар бу тотли шарбатни ичадилар. Бир қисм чумолилар эса «қурт-сигир»ларнинг вужудларини ялаш билан туйинадилар. Бошқа чумолилар янада оқилона йўл тутадилар. «Антеналари», яъни мўйловлари билан бу «сигир»ларни ишқалайдилар. Ва гуёки уларни «соғайдилар».

Ҳа, ер юзидаги гаройиботларга тўла бу ҳаёт мутлоқ олим ва мураббий бир зотнинг мавжудлигига далилдир. Дарҳақиқат, чумолиларни жиддий тадқиқ этган, иложи йўқ.

Муножот УМРЗОҚОВА.

Медуза инсонни ўлдиради?

Денгиз оналари (медузалар) мушофаасиз ва ожизлигига қарамай, денгизларнинг энг хавфли ҳайвонларидир.

Фақат зонтик шаклидаги шаффоф тузлишига ва кам ҳаракатлилигига қараб, уларнинг таҳликали эканликлари ишончингиз қолмайди.

Медуза секин-аста сузаркан, пайпаслагичларини орқасида судраб юради. Унинг баъзи ба-

лиқлар каби ўз озуқасига ҳужум қилмоққа эҳтиёжи йўқ. Фақат бошқа сув жонзотлари унга келиб тегинишининг ўзи кофия. Пайпаслагичларидаги заҳарли хужайралар билан ҳайвонни йиқитади ва ҳаракатсизлантиради. Мавжуд 200 хил медузанинг ҳаммаси ҳам чақиш хусусиятига эга. Баъзиларидаги ён сузгичларининг узунлиги 2 метр бўлади. Пайпаслагичининг узунлиги эса 10 метргача боради. Игналари инсонга санчиганда юрагини тўхатиб, 20 дақиқада ўлдиради. Айримлари чаққанда эса қаттиқ иситма чиқариб - аллергия беради.

Денгиз соҳилларида кўринган денгиз медузалари катта хавфга сабаб бўлмасалар-да, улар бор бўлган сув ҳавзаларига кирмаслик маъқул.

Ориф РАЖАБОВ.

ИГУАНАЛАР НИМА?

Игуаналар калтакесакнинг бир туридир. Жуда ваҳший ва қўрқинчли кўринишга эгадирлар. Йирик турларидан баъзилари ажойиб кўринишлари туфайли «жин аждари» дея циркларда халққа намойиш этиладилар. Аслида, улар кўринишлари каби эмаслар, зарарсиз ва ҳатто хўракқидирлар. Қуёш нурлари остида тобланиб, ҳаётнинг гаштини сурадилар. Қуёш уларга чироқ ва гузал иситгичдир. Табиатда мавжуд табиий товушлар: ҳайвонларнинг овозлари, сувнинг шилдираши, япроқларнинг шитирилиши ва шамолнинг эсиши ажиб бир мусиқади. Ҳар бир ҳодиса инжа бир кузатув остидадир. Унинг измидан ташқари ҳеч бир нарса бошқаларнинг ишига аралашолмайди, зарар етказмайди. Улар ўз яшаш тарзлари билан «яхшироқ қараган, яхшироқ йўллайди ва хушур қилади», дегандай бўладилар. Игуаналар ўпкаларини ҳаво билан тўлдириб, асл ҳажмининг 1,5 баробарига еткази оладилар. Уларнинг бўйлари 15 сантиметрдан 2 метргача бўлиши мумкин.

Гулноза ТУРСУНОВА.

БАХТЛИ АРИ

Ариларнинг чақишини, чаққанда ҳам жуда ёмон чақишини ҳаммамиз биламиз. Шунинг учун ҳам доимо улардан эҳтиётроқ бўлиб юрамиз. Хўш, нима учун арилар чақаркин, дея баъзан уйлаб қоламиз. Бу ҳаракат улар учун ягона ҳимоя усулидир.

Ари чақиб олгач, оз муддатдан кейин ўзи ўлади. Демак, у ўз ҳаёти мобайнида бир мартагина чақиш «бахти»га муяссар бўлади ҳолос. Игнасини инсон ёки бошқа бирор жонзот танасига суқиб оларкан, у ўзидан оз миқдорда заҳар чиқаради. Бу заҳарнинг асорати ари ўлгандан кейин ҳам давом этади. Арининг чақиши ўзи учун ҳам ўлимдир. Хўш, бундай бефойда ҳимоя нима учун керак? Арининг танасини энг ширин ва шифобахш озуқа ҳисобланган асални етказиб берувчи тарзда яратган куч мантиқсиз, бефойда иш қилармикан? Ари игнасини суқиб, ўзини ҳимоя қилади. Чунки инсон ёки бошқа мавжудот ҳам биладики, арининг заҳарли игнаси бор, чақиб олиши мумкин. Шунинг учун ундан эҳтиёт бўлиши керак. Қиролича арининг тикансиз ва бурма-жингалак игналари бор. Буларни у фақат бошқа қироличаларга қарши ишлатиши мумкин қарангки, эркак ариларда ҳимояланиш игнаси йўқ экан. Ажабо, нега? Чунки бунга эҳтиёж йўқ. Улар уянинг ичида паразит ҳолда яшайдилар. Биргина ишлари Зифоф (гушанга) кейин ишчи арилар томонидан ўлдирилади. Ҳа, бир арининг, ҳаттоки энг кичик органлари ҳам ҳикмат билан жой-жойида яратилган.

Ерни ва бошқа сайёраларни яратиб, қуёшнинг атрофида аниқ ва ҳисобли тарзда юргизган Зот арининг игнасини ҳам аниқ ҳисоблар билан яратди. Ари игнасининг ўзи ҳам ажойиб, нозик тартиб ила арининг танасига жойлаштирилган. Бир игнанинг қўлланилиши учун 22 хил фарқли мушакларнинг ишлайди.

Нодира ЭШХҲЖАЕВА.

АХТАПОТ НЕГА РАНГ ЎЗГАРТИРАДИ?

Ахтапот денгиз остидаги бир горда яшириниб тусадан улжасига ташланадиган йиртқич эмас, балки қўрққан заҳоти рангини ўзгартирувчи ва бир сиёҳ пардаси орқасига яширинишга интилувчи, қўрқоқ ва чекинувчи ҳайвондир. Бироқ бир одам унга ҳужум қилса, тўқималари билан уни ўраб олади ва денгизнинг чуқурлигига тортади.

Бундан бошқа нима қилиш ҳам мумкин?

Ахтапот қандай ва нима учун рангини ўзгартиради?

Унинг ранг ўзгартириши мақсадсиз ва бекорга эмас, албатта. Қўрққан ва хавф сезган заҳотиёк, хилма-хил рангларга киради ва ўзини яширади.

Териси устида бир қатор сарик, бир қатор қаҳваранг ва бир қатор пигмент хужайралари жойлаштирилган.

Булар ўз навбатида ажойиб бир тартиб билан асаб системасига боғлангандир.

Ҳайвон қўрққан заҳоти, асаб системаси воситаси билан автоматик равишда бу хужайралар очилади. Шу пайда рангдан-рангга ўзгаради. У истаган рангига кириши мумкин. Хоҳласа кўк, хоҳласа бинафшаранг, зангори ранг, жигарранг, қизил ва оқ рангларда кўрина олади.

Нигора ИСМОИЛОВА.

Нажим, Мирсобит, Анвар, Темур, Миразал, Зокир... Булар акамнинг энг яқин синфдош дўстлари эди. Улар тўққизинчи синфда ўқиб юришганда «гап» ейдиган бўлишди. Навбат акамга келганда, онам бечора хурсандлигидан йиғлаб юбордилар. «Менинг ўғлим ҳам «гап» ейдиган бўлибди, худого шукур» дегандилар. Уша куни онам дастурхонни чиройли қилиб бе-задилар. Ҳатто, ошқовокнинг донини ҳам қовуриб дастурхонга қўйдилар, бодрок ҳам бор эди. «Гап» муносабати билан ўшанда уйимизда биринчи марта чироқ ёнди. Акам уртоклари — қўшнимиз Латиф Нажмиддиновнинг уйдан сим тортиб ток олиб келди.

Мени бир нарса ҳайратга солади. Ўшанда бошланган «гап» салкам эллик йилдан буён давом эттиб келмоқда. Тақдир азалдан қочиб қутулиб бўлмас экан, синфдошларнинг бир нечтаси ўтиб кетди. Лекин қолганлар давом эттирмоқдалар. Ўтганларни ҳам доим йўқлаб туришади. Қабрларига боришади, болаларидан хабар олишади. Қани энди шундай содиқлик ҳаммага ҳам насиб этса-ю, умр боқий бўлса. Акамнинг қадрдон жўраларидан бири профессор Нажим Бобоҳўжаев ўша йилларни шундай эслайдилар:

«Шўхрат билан биринчи бор учрашгандаги таассуротларим ҳали ҳам эсимда. У туладан келган, бугдойранг, ҳаракатчан, жуда қувноқ, ҳозиржавоб ўспирин йигит эди. Унинг бу инсоний хислатлари, ҳаётининг кейинги даврларида ҳам сақланиб қолди ва мужассамлашди.

У адабиётга ва шеърятга бўлган қизиқишлари билан биздан ажралиб турарди. Айрим вақтларда ёшларга хос кўтаринкилик, хушчақчақлик билан ўзининг қалдирғоч шеърларини ўқиб берарди. Ундаги бу қобилият отаси Усмон мингбошидан мерос бўлса керак. Биз синфдошлар Усмон ака билан учрашишга, суҳбатлашишга муяссар бўлганмиз. Уруш йилла-

Бехрўза Қосимова

БЕҒУБОР ДАМЛАР

рида «Чор-Су»да уларнинг кичкина дўкончалари бўларди. Айрим вақтларда Шўхрат билан бирга ўша ерга борардик. Усмон ака бизларни чой, ширмой нон ва парварда билан меҳмон қилар эдилар. Шерофиз ва машхур шеърятчилар ўқиб, мазмунини чақиб берардилар. Шунда дўстимиз Шўхрат жуда қувониб кетарди».

Болалигимизнинг ҳар бир дақиқаси акам билан боғлиқ. Уйимизда биттагина калиш бор эди. Кўпинча уни акам мактабга қийиб кетиб, хўл қи-

№ дан № га

либ келарди. Натижада мен мактабга боролмай йиғлаб юрардим. Биз болалар барча оилаларда бўлгани каби болаларча уришиб-ярашиб катта бўлганмиз.

Акам ёшлиқларидан Москвага ўқишга бораман, деб юрардилар. Лекин 1948 йилда мактабни тугатдилару негадир ҳужжатларини Тошкент Политехника институтига топширдилар. Мактабда яхши ўқиганликлари учун кириш имтиҳонларини ҳеч қийналмасдан топшириб тезда талаба ҳам бўлдилар. Акамнинг политехника институтига киришлари кўпчилик учун қўтлмаган ҳодиса эди. Акам мактабда адабиётга қизиққанликлари, шеърлар, мақолалар ёзиб юрганлари учун ҳамма у кишини университетнинг филология факултетига ўқишга киради, деб ўйларди. Акам нега бундай қилганликлари ҳали ҳам менга қоронғу. Аммо кейинчалик ўзларининг бу ишларидан афсусланганликлари кўп эшитганман.

«Ярим журналист, ярим олим, ярим бинокор, ярим кимёгар бўлиб қолиш ёмон экан. Шунга афсусланаман. Бировлар шеър ёзган билан қорнинг тўядими? Шоирлик касб эмас. Кимёгар бўлсанг кимё қудрати билан нон ҳам, гўшт ҳам яратишинг мумкин деса ишонибман», дердилар баъзан. Демак, акам касбларини «оилам» деб танлаган эканлар.

Институтни битиргач, бир неча ой Тошкент консерва заводида, сўнгра мактабда ишладилар. Лекин маъқул бўлмади шекилли, комсомол ишига ўтиб кетдилар. Аввал Тошкент тумани комсомол кўмитасида, сўнгра Тошкент вилоят комсомол кўмитасида турли лавозимларда ишладилар. Акам ёшлиқларидан фаол ташкилотчи эдилар. Ҳар бир ишга виждонан ёндашардилар. Шундан бўлса керак, 1956 йилнинг январ ойида уларни Республика Комсомол Марказий Кўмитасига йўриқчи қилиб ишга олишди.

Суратда: Шўхрат ҚОСИМОВ оиласи билан.
1967 йил 10 март.

«Ойнаи Жаҳон» — болаларга

СЕШАНБА, 12 январь

Ўз ТВ. 1

9.10. «Кусто командасининг сувости саргузаштлари» телесериал 11-қисм.
10.30. «Янги алифбони ўрганамиз».
11.00. Кундузги сеанс «Самсон ва Салли» мультфильм.
«УМИД» НАМОЙИШ ЭТАДИ:
12.40. «Билимлар байрами».

Ушбу кўрсатувда сиз пойтахтимизнинг бир қанча мактабларида ўтказилган «Алифбе» байрамлари билан танишасиз.
13.00. «Ҳа, ҳа, ҳа» (ҳазил, ҳажв, ҳангома).
18.10. «Орзули олам».
20.15. «Оқшом эртаклари».

Ўз ТВ. 2

18.05. «Кусто командасининг сувости саргузаштлари» телесериал 11-қисм.
21.25. «Болалар» гуруҳи меҳмонимиз.

Ўз ТВ. 3

18.10. Болалар учун «Энди эртақ бошланади».

Ўз ТВ. 4

16.50. «Мультсайёра».
20.45. «Хайрли тун, кичкинтойлар».

ЧОРШАНБА, 13 январь

Ўз ТВ. 1

8.55. «Кинонинг минг бир олами».
10.30. «Ракс, ракс, ракс».
10.50. «Дунё адабиёти».
«УМИД» НАМОЙИШ ЭТАДИ:
11.15. «Ҳикматлар хазинаси».
11.35. «Сехрли оҳанглар».
18.10. «Омад юлдузи» телевизион ўйин.
20.10. «Оқшом эртаклари».

Ўз ТВ. 2

18.05. «Янги авлод» студияси намоиш этади:
(«Уйна болажон, ўйна», «Мульттомоша»)
18.40. «Семурғ» ўсмирлар учун кўнгил очар дастур.

Ўз ТВ. 3

18.10. «Ёрилтош» мультфильм.

Ўз ТВ. 4

16.50. «Мультсайёра».
20.45. «Хайрли тун, кичкинтойлар!»

ПАЙШАНБА, 14 январь

Ўз ТВ. 1

9.10. «Кусто командасининг сувости саргузаштлари» телесериал 12-қисм.
10.45. Кундузги сеанс «Вертикал». Бадийи фильм.

КЕЛАЖАК — КУЛИБ КЕЛАЖАК

(Амма-жиян ҳазил-лапар)

ЖИЯН: — Келажак эртақми у?
Аёлми, эркакми у?
Айтақолинг аммажон,
Келажак келар қачон?

АММА: — О, болам-а, болам-а,
Саволинг бир олам-а!

ЖИЯН: — Акам, адам ва ойм,
Келажак зўр дер доим.
Мақтагай уни ҳамма,
Келажак нима, амма?!

АММА: — Серсаволсан, болам-а,
Саволинг бир олам-а!

ЖИЯН: — Келажак нима ўзи?
Борми унинг қош-қўзи?
Айтақолинг аммажон,
Кўргансиз уни қачон?!

АММА: — О, болам-а, болам-а,
Саволинг бир олам-а!
Келажак — бу келажак,
Ана, кулиб келажак!

ЖИЯН: — Э-ҳа, у Янги йилми?
Айтинг, ё «Ўзинг билми»?
Айтақолинг аммажон,
Кўрамиз, уни қачон?

АММА: — О, болам-а, болам-а,
Саволинг бир олам-а.
Келажак бу сен ўзинг,
Кулиб турган қош-қўзинг!

ЖИЯН: — Билдим, келажак деган —
Бу биз — болалар экан!

АММА: — Биз яшаган Ватани —
Болалар жони тани!
Келажак зўр бир олам,
Билиб қўй буни болам!

ЖИЯН: — Раҳмат, сизга аммажон!
Унутмаймиз ҳеч қачон,
Лўнда, қиска сўзимиз:
Келажак — биз ўзимиз!

АММА: — О, болам-а, болам-а,
Кўвончинг бир олам-а!

Тўлан ТАБАССУМ.

12.05. «Олтин тўп» теннис клуби.

«УМИД» НАМОЙИШ ЭТАДИ:
13.20. «Санъат гўнчалари».
20.10. «Оқшом эртаклари».

Ўз ТВ. 2

18.05. «Кусто командасининг сувости саргузаштлари». Телесериал 12-қисм.
20.45. «Буюк юрт фарзандиман».

Ўз ТВ. 3

18.10. «Ёрилтош» мультфильм.

Ўз ТВ. 4

16.50. «Мультсайёра».
20.45. «Хайрли тун, кичкинтойлар!»

ЖУМА, 15 январь

Ўз ТВ. 1

8.55. «Кундуз амакининг қис-

18.10. «Ёрилтош» мультфильм.

Ўз ТВ. 4

16.50. «Мультсайёра».
19.45. «Мўжизалар майдони».
20.45. «Хайрли тун, кичкинтойлар».

ШАНБА, 16 январь

Ўз ТВ. 1

9.35. «Шохрух» клуби
«УМИД» НАМОЙИШ ЭТАДИ:
9.55 «Мулоҳаза, муносабат».
10.15. «Шу Ватанга бордур менинг керагим».
10.35. «Алпомишлар ҳамиша қолиб».
12.15. Кундузги сеанс: «Индинги кун жадвали». Бадийи фильм.
18.00. Болалар учун «Фламинго».

18.10. «Ёрилтош» мультфильм.

18.40. «Табиат шифохонаси».

18.50. «Олис юлдуз шуъласи».

19.10. «Ер қўрраси».
Ўз ТВ. 4
9.05. «Кино сайёраси».
12.00. «Инглиз тили сиз учун».

12.30. «Умид».
12.50. «Кўзмунчоқ».

ЯКШАНБА, 17 январь

8.30. «Камалак» болалар учун кинодастур.
«УМИД» НАМОЙИШ ЭТАДИ:
10.00. «Ватанимга хизмат қиламан».

11.40. «Нурли келажак». Кўрсатувда республика ўқувчилар ижодий маркази ва ёш техниклар станциясидаги тўғарақларнинг фаолияти ҳақида ҳикоя қилинади.
12.15. «Кўвнок стартлар» телемусобақа.

13.20. Кундузги сеанс «Сехрли саргузашт». Бадийи фильм.

14.25. «Маржон» телеклуб.
«УМИД» НАМОЙИШ ЭТАДИ:
18.00. «Олтин тож» телевизион ўйин.

Ўз ТВ. 2
9.00. «Янги авлод» студияси намоиш этади.

10.50. «Кусто командасининг сувости саргузаштлари» Телесериал 12-қисм.
12.45. «Цирк, цирк, цирк».
18.05. «Янги авлод» студияси намоиш этади:
(«Катта танаффус», «Мульттомоша»)

Ўз ТВ. 3
9.00. «Ёрилтош» мультфильм.

10.20. Болажонлар экранни.

14.35. «Ёввойи табиат».
18.10. «Мультжумбоқ».

Ўз ТВ. 4
9.05. «Эртақларнинг сехрли олами».

10.45. «Жонли сайёра».
13.15. «Сиз қутган учрашув».
18.50. «Бу ажиб дунё».

19.15. «Аралаш-қуралаш» журналида қувноқ воқеалар.
21.20. «Тенгдошлар».
22.05. «Жонли тил».

ДУШАНБА, 18 январь
Ўз ТВ. 1

20.10. «Оқшом эртаклари».

Ўз ТВ. 2
18.05. «Янги авлод» студияси намоиш этади:
(«Кўвнок учрашув», «Мульттомоша»)

Ўз ТВ. 3
18.10. «Ёрилтош» мультфильм.

Ўз ТВ. 4
9.40. «Олтин тож» телевизион ўйин.

11.20. «Эртақлар — яхшиликка етаклар».

СЕШАНБА, 19 январь
Ўз ТВ. 1

20.15. «Оқшом эртаклари».

Ўз ТВ. 2
18.05. «Кусто командасининг сувости саргузаштлари». 13-қисм.

Ўз ТВ. 3
18.00. Болалар учун «Энди эртақ бошланади».

Ўз ТВ. 4
16.50. «Мультсайёра».

Мактаб саҳнаси

«Алифбо»

байрами

Бошловчи: — Ассалому алайкум, азиз ота-оналар, меҳри дарё устозлар, қадрли ўқувчилар!

Одам умрида бир маротабагина бўладиган, барчага бир дунё шодлик таратувчи, бир неча ойлик билимларни кўридан ўтказувчи, яқунлагувчи билимлар байрамининг бисмиллоси — АЛИФБЕ БАЙРАМИГА хуш келибсиз.

Мана саҳнада кечагина боғча бағридан чиққан, мунчоқдек кўзларини жавдиратиб, доскага етмаган бўиларини чўзиб, ҳар кимга ишонувчи, дўсту душманни ҳам баб-баробар кучувчи, устозини вақти-вақти билан «Ойижон» деб атовчи, мактаб йўлакларидида тулпордек югурувчи, ҳар насага қизиқувчи, жажжигина, ширингина кичкинтойларимиз саф тортиб турибдилар.

Шу оз вақт мобайнида улар ҳақиқий ўқувчига айландилар. Улар нафақат ўқиш, ёзиш ва санашни, балки шеър ва кўшиқлар айтиш, рақсга тушиш малакаларини ҳам олдилар.

Азизлар, бугун биз 1-«А» синф ўқувчиларининг меҳмонларимиз.

(музыка)

Овоз: — Залга чиройли кийинган, кўлларига ранг-баранг шарлар, байроқча, гуллар тутган 1 «А» синф ўқувчилари кириб келадилар.

Бошловчи: Болалар аёлочи ўқувчилардан ташқари орамизда иккичи, ёмонтой болалар ҳам учраб туради-а? Давраимизга ана шунака битта ёмонтой ўқувчи кириб келдилар...

Ёмонтой: — Нима-нима? Нима деяпти булар?! Хе, сенлар ўқувчимисанлар! Яна аёлочимисанлар?

Болалар: — Ҳа, биз ўқувчимиз... «Аёлочилармиз, ҳа!...

Ёмонтой: — Кани, кани, нималарни ўргандингиз ўзи?

Малика: — 29 ҳарфни, ўқишни, ёзишни, масалалар ечишни.

Рустам: — Атроф-олам сирларини, одоб-ахлоқ сирларини.

Дилором: — Барчасини ўргандик, Урганиб ўқиб олдик.

Ёмонтой: — Вой, вой, вой... Нима ўқиб шаҳар олиб берармидиларинг! Ундан кўра папкаларингга жевачка, ручка, кукуруз солиб келиб тижорат қилинг, ана шунда иқтисодга фойда бўлади.

Бола: — Йўқ-йўқ! Биз ўсиб улгайиб, аёло баҳолабга ўқиб, чет мамлакатларда ўқишни билиб келиб, ўз она Ватанимиз иқтисодида ёрдам берамиз. Ўз Ватанимиз ва Президентимизга содиқ ўғил-қизлар бўлиб етишамиз.

Ёмонтой: — Президент? Сизлардан бошқа иши йўқ эканми?

Кизча: — Ҳа, йўқ. Жаноб Каримов! Биз сизга тинч, осойишта ҳаётимиз учун, кенг ёруғ мактаб учун, сентябрь ойидаги совғаларингиз учун чин дилдан Раҳмат деймиз. Биз мустақил Ўзбекистоннинг фарзандларимиз!

Мухбир: — Кичкинтой бу ўқувчилар давлатимиз раҳбарини ҳам жуда яхши билиб олишибди.

Кизча: — 1991 йил биринчи сентябрь куни мамлакатимиз ўзини мустақил деб эълон қилди.

Бола: — Мустақиллик не демак?

Не демакдир истиқлол? Бунинг билмоғинг керак, Маъносини дилга сол. Ўз уйинг — ер самоси, Шаҳри гулшан маъвоси, Тонгда эсган сабоси, Тоғи-боғи, дарёси — Энди ўз молу мулкинг, Ўз қўлингга ўз эркинг.

Кизча — 1992 йил 8 декабрь Ўзбекистон Конституцияси қонун сифатида қабул қилинди. Унда ҳар бир ўқувчи билим олиш ҳуқуқига эга деб ёзиб қўйилган. Энди Ўзбекистоннинг ўз байроғи, герби ва ўз мадҳияси бор.

Бола: — Байроғимизга қаранг,

Яшил, оқ ва ҳаво ранг. Мустақилликни ёқлаб Турибди у ҳилпираб. Юлдузлар ва янги ой. Байроқча берар чирой. Осмон узра ялтирар, Узроқлардан кўринар. («Ўзбекистон байроғи» кўши-

лар...)

Бола: — Байроғимизга қаранг, Яшил, оқ ва ҳаво ранг. Мустақилликни ёқлаб Турибди у ҳилпираб. Юлдузлар ва янги ой. Байроқча берар чирой. Осмон узра ялтирар, Узроқлардан кўринар. («Ўзбекистон байроғи» кўши-

лар...)

Бола: — Байроғимизга қаранг, Яшил, оқ ва ҳаво ранг. Мустақилликни ёқлаб Турибди у ҳилпираб. Юлдузлар ва янги ой. Байроқча берар чирой. Осмон узра ялтирар, Узроқлардан кўринар. («Ўзбекистон байроғи» кўши-

лар...)

Бола: — Байроғимизга қаранг, Яшил, оқ ва ҳаво ранг. Мустақилликни ёқлаб Турибди у ҳилпираб. Юлдузлар ва янги ой. Байроқча берар чирой. Осмон узра ялтирар, Узроқлардан кўринар. («Ўзбекистон байроғи» кўши-

лар...)

Бола: — Байроғимизга қаранг, Яшил, оқ ва ҳаво ранг. Мустақилликни ёқлаб Турибди у ҳилпираб. Юлдузлар ва янги ой. Байроқча берар чирой. Осмон узра ялтирар, Узроқлардан кўринар. («Ўзбекистон байроғи» кўши-

лар...)

Бола: — Байроғимизга қаранг, Яшил, оқ ва ҳаво ранг. Мустақилликни ёқлаб Турибди у ҳилпираб. Юлдузлар ва янги ой. Байроқча берар чирой. Осмон узра ялтирар, Узроқлардан кўринар. («Ўзбекистон байроғи» кўши-

лар...)

Бола: — Байроғимизга қаранг, Яшил, оқ ва ҳаво ранг. Мустақилликни ёқлаб Турибди у ҳилпираб. Юлдузлар ва янги ой. Байроқча берар чирой. Осмон узра ялтирар, Узроқлардан кўринар. («Ўзбекистон байроғи» кўши-

лар...)

Бола: — Байроғимизга қаранг, Яшил, оқ ва ҳаво ранг. Мустақилликни ёқлаб Турибди у ҳилпираб. Юлдузлар ва янги ой. Байроқча берар чирой. Осмон узра ялтирар, Узроқлардан кўринар. («Ўзбекистон байроғи» кўши-

лар...)

Бола: — Байроғимизга қаранг, Яшил, оқ ва ҳаво ранг. Мустақилликни ёқлаб Турибди у ҳилпираб. Юлдузлар ва янги ой. Байроқча берар чирой. Осмон узра ялтирар, Узроқлардан кўринар. («Ўзбекистон байроғи» кўши-

лар...)

Бола: — Байроғимизга қаранг, Яшил, оқ ва ҳаво ранг. Мустақилликни ёқлаб Турибди у ҳилпираб. Юлдузлар ва янги ой. Байроқча берар чирой. Осмон узра ялтирар, Узроқлардан кўринар. («Ўзбекистон байроғи» кўши-

лар...)

Бола: — Байроғимизга қаранг, Яшил, оқ ва ҳаво ранг. Мустақилликни ёқлаб Турибди у ҳилпираб. Юлдузлар ва янги ой. Байроқча берар чирой. Осмон узра ялтирар, Узроқлардан кўринар. («Ўзбекистон байроғи» кўши-

лар...)

Бола: — Байроғимизга қаранг, Яшил, оқ ва ҳаво ранг. Мустақилликни ёқлаб Турибди у ҳилпираб. Юлдузлар ва янги ой. Байроқча берар чирой. Осмон узра ялтирар, Узроқлардан кўринар. («Ўзбекистон байроғи» кўши-

лар...)

Бола: — Байроғимизга қаранг, Яшил, оқ ва ҳаво ранг. Мустақилликни ёқлаб Турибди у ҳилпираб. Юлдузлар ва янги ой. Байроқча берар чирой. Осмон узра ялтирар, Узроқлардан кўринар. («Ўзбекистон байроғи» кўши-

лар...)

Бола: — Байроғимизга қаранг, Яшил, оқ ва ҳаво ранг. Мустақилликни ёқлаб Турибди у ҳилпираб. Юлдузлар ва янги ой. Байроқча берар чирой. Осмон узра ялтирар, Узроқлардан кўринар. («Ўзбекистон байроғи» кўши-

лар...)

Бола: — Байроғимизга қаранг, Яшил, оқ ва ҳаво ранг. Мустақилликни ёқлаб Турибди у ҳилпираб. Юлдузлар ва янги ой. Байроқча берар чирой. Осмон узра ялтирар, Узроқлардан кўринар. («Ўзбекистон байроғи» кўши-

лар...)

Бола: — Байроғимизга қаранг, Яшил, оқ ва ҳаво ранг. Мустақилликни ёқлаб Турибди у ҳилпираб. Юлдузлар ва янги ой. Байроқча берар чирой. Осмон узра ялтирар, Узроқлардан кўринар. («Ўзбекистон байроғи» кўши-

лар...)

Бола: — Байроғимизга қаранг, Яшил, оқ ва ҳаво ранг. Мустақилликни ёқлаб Турибди у ҳилпираб. Юлдузлар ва янги ой. Байроқча берар чирой. Осмон узра ялтирар, Узроқлардан кўринар. («Ўзбекистон байроғи» кўши-

лар...)

Бола: — Байроғимизга қаранг, Яшил, оқ ва ҳаво ранг. Мустақилликни ёқлаб Турибди у ҳилпираб. Юлдузлар ва янги ой. Байроқча берар чирой. Осмон узра ялтирар, Узроқлардан кўринар. («Ўзбекистон байроғи» кўши-

лар...)

Бола: — Байроғимизга қаранг, Яшил, оқ ва ҳаво ранг. Мустақилликни ёқлаб Турибди у ҳилпираб. Юлдузлар ва янги ой. Байроқча берар чирой. Осмон узра ялтирар, Узроқлардан кўринар. («Ўзбекистон байроғи» кўши-

лар...)

Бола: — Байроғимизга қаранг, Яшил, оқ ва ҳаво ранг. Мустақилликни ёқлаб Турибди у ҳилпираб. Юлдузлар ва янги ой. Байроқча берар чирой. Осмон узра ялтирар, Узроқлардан кўринар. («Ўзбекистон байроғи» кўши-

лар...)

Бола: — Байроғимизга қаранг, Яшил, оқ ва ҳаво ранг. Мустақилликни ёқлаб Турибди у ҳилпираб. Юлдузлар ва янги ой. Байроқча берар чирой. Осмон узра ялтирар, Узроқлардан кўринар. («Ўзбекистон байроғи» кўши-

лар...)

Бола: — Байроғимизга қаранг, Яшил, оқ ва ҳаво ранг. Мустақилликни ёқлаб Турибди у ҳилпираб. Юлдузлар ва янги ой. Байроқча берар чирой. Осмон узра ялтирар, Узроқлардан кўринар. («Ўзбекистон байроғи» кўши-

лар...)

Бола: — Байроғимизга қаранг, Яшил, оқ ва ҳаво ранг. Мустақилликни ёқлаб Турибди у ҳилпираб. Юлдузлар ва янги ой. Байроқча берар чирой. Осмон узра ялтирар, Узроқлардан кўринар. («Ўзбекистон байроғи» кўши-

лар...)

Бола: — Байроғимизга қаранг, Яшил, оқ ва ҳаво ранг. Мустақилликни ёқлаб Турибди у ҳилпираб. Юлдузлар ва янги ой. Байроқча берар чирой. Осмон узра ялтирар, Узроқлардан кўринар. («Ўзбекистон байроғи» кўши-

лар...)

Бола: — Байроғимизга қаранг, Яшил, оқ ва ҳаво ранг. Мустақилликни ёқлаб Турибди у ҳилпираб. Юлдузлар ва янги ой. Байроқча берар чирой. Осмон узра ялтирар, Узроқлардан кўринар. («Ўзбекистон байроғи» кўши-

лар...)

Бухорий: — Жуда ширин ва ақлли бола экансизлар. Мени танияпсизларми?

Болалар: — Ҳа, бобожон... Сиз ҳадислар илмининг устози жаноби имом Ал-Бухорий бобомиз бўласиз.

Бухорий: — Баракалла! Сиз ҳали ҳадисларни ҳам биласизми?

Робия: — Кимки ҳадисларни ривоят қилишда ёлғонмикан, деб ҳаёл қилса, демак у ёлғончиларнинг ёлғончисиدير.

Асрор: — Аввало онангга, яна онангга, яна онангга, сўнг отангга яхшилик қил.

Раъно: — Ватанни севмоқ иймондандир.

Мухайё: — Ўзингиз яхши кўрган нарсани бировга ҳам раво кўринг. Агар раво кўрмасангиз, сиз мусулмон эмассиз.

Гулмира: — Бешиқдан то қабргача илм изла.

Жаҳонгир: — Мунофиқликнинг белгиси учтадир: ёлғон сўзлаш, ваъдани бажармаслик, омонатга хиёнат...

Бухорий: — Баракалло, баракалло, болаларим! Илоҳи омин, соғ-саломат бўлинг, ота-она, устозларингизнинг розилигини олинг. Ўз Ватанингизнинг таянчи бўлинг. Имони мустаҳкам йигит-қизлар бўлиб етишинг. Омин, оллоҳу акбар! Айтингчи-и, бу билимларнинг сири нимада?

Музаффар: — Китоблар бобоси, Донолар доноси, Алифбе китобида!

Кизча: — Ўқиб бўлган дарсликларни Берамиз кутубхонага. Чунки улар яна зарур Биздан кичик болага.

Бола: — Демак, китоб умрин узок Этмоқ, ўз қўлимизда. Ана шундай эҳтиёткор Ажойиб боламиз-да!

— Китоб ва дафтарини энг озода тутган кичкинтойлардан Гулмира Ашрапова, Жаҳонгир Қодиров, Нилуфар Абдумажидова, Дилдора Зуфарова ва Фоти-ма Олимовалар мактабнинг эс-далиқ совғалари билан тақдир-ланишди. Расм чишиш бўйича ўтказилган мусобақада эса Дилдора Зуфарова, Нилуфар Абдумажидова ва Гулноза Абдуғаф-форовалар биринчилиқни олишди. Иншо ёзиш бўйича ўтган тад-бирда ғолиблиқни кўлга кирит-ган Дилдора Зуфарова, Робия Ахатова, Гулноза Абдуғафоро-ва, Насиба Нигмонова ва Абду-босит Шокиров каби ўқувчилар-ни ҳам мактаб маъмурияти та-бриклади. Болажонларнинг ўқи-шга, ижодкорликка бўлган қизи-қишлари янада ортди.

Илмсевар, тиришқоқ кичкин-тойлар ўзларининг иқтидори, бор билимларини маҳорат би-лан намойиш эта олганликлари, албатта, аллома боболаримизни ҳам хурсанд қилди.

(қисқа мусиқа)

Бухорий: — Раҳмат, раҳмат, болаларим!... Ҳозир мен сизлар-ни улуғ олим, ўз даврининг му-ҳандиси, астроном, тарихчи, географ, математик олим Аҳмад ал Фарғоний билан таништира-ман...

Аҳмад Фарғоний: — Кани, кани, болаларим! Сиз билан учрашганимдан мен ҳам жуда хур-сандман! Менга айтинглари-чи, ма-тематика фанини ҳам шунчалар яхши биласизларми?

Кизча: — Рақамларнинг ҳикматин Ҳар ким англаб олади, Сондан сонни айирсақ, Бошқа бир сон қолади.

Инсон ҳаётида байрамлар жуда кўп. Байрамлар ичида ҳеч унутилмайдигани, умр бўйи ёдда қоладиганлари ҳарф таниган кунингдир.

Пойтахтимизнинг Шайхонтохур туманидаги Одил Шокиров номли 39-таянч мактабининг бошланғич синф ўқитувчиси Гулбаҳор опа Дадажоновва қарийб 10 йилдан буён болаларни билимлар оламига етаклаб кел-моқдалар. Яқинда ана шу мактабда ўтказилган «Алиф-бо» байрами ҳам изланувчан, ўқитувчининг сценарийси асосида бўлди. Байрам шодиёнасига Гулбаҳор опа-нинг ўзлари бошловчилик қилдилар.

Бола: — Ҳикмат маъноси улуғ, Уни англасин одам, Бошқа бир сон чиқади, Сонга сонни кўшсак ҳам.

Кизча: — Дунёдаги ҳеч бир иш Ўлчовсиз қилинмайди. Ўлчов эса соғласиз Бизларга билинмайди.

Аҳмад Фарғоний: — Бара-калла, жуда яхши бола экан-сизлар! Тез айтиш, мақол ва топиш-моқлар ҳам биласизларми?

Бошловчи: Аллома бобомиз Ал-Фарғоний кичкинтойлар-нинг қандай билимдонлиқла-рини, зукколикларини яна бир бор синаб кўрмоқчи бўл-дилар.

Фарғоний: — Болалар, тез айтиш, мақол ва топишмоқлар ҳам биласизларми?

Болалар: — Ҳа, биламиз, у-стамиз...

Бола: — (тез айтади) Фани ғил-диракни физиллатиб ғилдират-ди...

Кизча: — Гули гулдонга гул кўйди...

Бола: — Гули гулли гиламни ёйди, Гулли гиламни Гули ёйди....

Кизча: — Турсун эрта тур-син...

(қисқа мусиқа)

Бола: — Тез айтгин-у тез га-пир, Тез айтганга бир патир...

(музыка)

Бобо: — Қойил! Тез айтиш-ларга жуда уста экансизлар. Ка-ни, энди бир мақоллардан ҳам айтиб беринг-чи.

Бола: — Иш иштаҳа очар, Дангаса ишдан қочар.

Кизча: — Кўз кўрқоқ, қўл бо-тир.

Бола: — Ватан севгиси ортар, Меҳнат севгиси тортар.

Кизча: — Тўнинг ямоқ бўлса ҳам дилинг ямоқ бўлмасин.

Бола: — Олтин олма, дуо ол.

Кизча: — Илмсиз бир яшар, илмли минг яшар.

(музыка)

Ўқитувчи: — Бобожон, энди эса болаларимиз топишмоқлар-дан айтиб беришади.

Бола: — Эрталаб иззатда, кеч-курун хизматда.

Кизча: — Кетаверади, кета-веради, Орқасига қарамайди.

Бола: — Тап-тап этади, таги-дан карвон ўтади.

Кизча: — Сувга тушса чўк-майди, ўтга тушса ёнмайди.

Бола: — Ўзи битта, боласи мингта.

Ўқитувчи: — Бобожон, то-пишмоқни тез топа оладиган бо-ла, топқир, фикри ўткир бўлиб улғаяди.

(музыка)

Мухбир: — Байрамда, шу-нингдек, саҳна кўринишлари ҳам намойиш этилди.

(қисқа мусиқа)

Она: — Азизжон ўғлим, тур, тура қолгин, мактабга кеч қо-ляпсан...

Бола: — (эринчоқлик билан йиғламсирайди) Эй, йўқ, бирпас ухлай.

Она: — Тургин, болам, одам-ни жуда қийнаб юбординг. Кеч қолмагин... Мен сенга жевачка бераман,

печенье, шоколад, сникерс ҳам бераман, тургин, энди... Тур, дарров тургин, юз сўм пул ҳам бераман!...

Бола: — (тантикланиб) Ик-ки юз сўм берасиз!...

Она: — Майли, мана, икки юз сўм бераман... Олдингми ҳаммасини, тура қол. Мактаб-га кетгин энди...

Бола: — (йиғламсираб) Дар-симни қил-ма-ган-мааа-ан...

Она: — Нимага, дарсингни қилдинг-ку, бўла қол, кечга қолма!... Вой, сен бормасанг, устозинг... Юр, мен ўзим ди-ректоринг билан ҳам гапла-шиб чиқаман, юра қол...

Бола: — (йиғламсираб чи-киб кетади).

Мухбир: — Болалар, ма-на ҳозир биз битта ўқувчини кўрдик-а... Энди бунинг акси бўлган аёлочи ўқувчининг гу-воҳи бўламиз.

Яхши: бола — Ассалому алайкум, ойижон! Яхши ётиб турдингизми?

Она: — Ваалайкум ассалом, болажоним, турдингми... Раҳ-мат, ўзинг яхши ётиб турди-нгми...

Бола: — Мен бугун зўр туш кўрдим, ойижон.

<

Шоирлар болаларга

КИШ ЛАВҲАЛАРИ

Қор босмокда атрофни —
Оқлар босар гупиллаб.
Оқлар... ҳатто Офтобни
Кўкда таслим қилдилар.

Қахратоннинг қахридан
Кўрқиб қотган ер-фалак.
Кўл кўтариб асирдай
Қил этмай турар дарахт.

Фақат курашар бетин
Азамат шербилақлар —
Кураш учун яралган
Фидойи- Қоркурақлар!

Кечки осмон оҳиста
Қорни элай бошлайди.
Туннинг қаро сочига
Оқ оралай бошлайди.

Турар қатор дарахтлар —
Ҳоли ночор дарахтлар.
Бошга тушган қор ғамдан
Сочи оппоқ оқарган.

Куйлар шодон яллалар
Боқи беғам қарғалар.

Ташвишларин зўридан
Тутун пуфлар мўрилар.

Ҳар тешикка бош суқиб
Қараб юрар изгирин.
Музқаймоқдай қорларни
Ялаб юрар изгирин.

ҚАЛИН ДЎСТ

Бир қалин дўстим бор, зўр
Жуда меҳрибон, ғамхўр.
Совуқ аёзли кунда
Мендан ажрамай сира,

Олиб иссиқ бағрига
Асрар кишининг қахридан.
Айланай бу дўстимдан,
Яъни, иссиқ пўстиндан—

Мўрисидан дуд чиққан
Уйлар мисли поездлар,
Елаётир манзилга
Шитоб, бизнинг
поездлар.

Улар тўхтамас токи,
Совуқ қорлар кетгунча.
То энг сўнгги бекати
Навбахорга етгунча.

Совуқ юрар дарғазаб,
Урар юпун юргани.
Дарахтлар турар
Қорга
Оқ момикқа бурканиб.

Дарахтмас булар, гўё
Шу ерда қолган қишлаб;
Бир оёқда жим қотиб
Турган бир тўп оққушлар...

Нима бизга қиш —
Чилла,
Чиникқанмиз пўлатдай.
Изгирин қиличига
Қалқон бизнинг
кўкраклар.
Йўл оламин мактабга
Аёздан кўркмай, олға!
Ғижирлайди ғазабдан
Кишининг тиши — оқ
қорлар.

Азиз болажонлар, сизнинг эътиборингизга ҳавола этилаётган куйидаги шеърларнинг муаллифи Валерий Павлович Панов бўладилар. Валерий Панов 1950 йили Тошкент шаҳрида туғилган. Болалигида бокс билан шуғулланган. Спорт устаси.
Валерий Панов ишдан бўш вақтларида шеър ёзиб туради, бастакорлик ҳам қилади. Яна болаларини бокс билан шуғуллантиради. Куйида эса сизларга ҳам шеърлар ёзибди. Уқинг, хулоса чиқаринг.

ЧЕЧАККА ТЎЛАР ОСМОН

Ногоҳ бузилиб кетар
Кишининг панжаралари;
Бирдан чизилиб кетар —
Баҳор манзаралари.
Олча гули напармон,
Тилим лол сўз сўйларга.
Чечакка тўлар осмон,
Ер эса — хуш бўйларга.

Ох, бу далалар - оппоқ,
Ўрта Осиё кузи...
Сахий ўзбаки тупроқ —
Ҳар чаноқ — ер юлдузи.

Севарман ғўзапоя
Бостирилган томларни.
Ҳамда пахтазор доя
Бўлган оппоқ шомларни.

Дарахтлар бағрида мунг,
Айрилиқ мунгги ортар.

Кушлар ҳам жанубгаму
Учмоқ учун саф тортар.

Кушлар жаранггосига
Садо берар дала, туз.
Турналар видосида
Бир зум қотиб қолар куз.

Тунука том сағринин ногоҳ
Жириллатар ажиб гулдуррак.
Қора булут наъра тортар гоҳ,
Гоҳ ногора чертар: — Так-тарак.

Кузги ёмғир кўнглимдек
мубҳам,
Лашкар ёғар, ҳар томчи —
сипоҳ.
Ҳар заррада ўзимни мен ҳам
Гоҳ топиб, гоҳ йўқотаман, оҳ...

Рус тилидан Яҳё Тоға
таржималари.

Абдулхай НОСИРОВ

ЯНГИ ЙИЛ БОБО

Янги йил киришига
яна тўрт соат бор
эди. Маҳбуба янги
йил бобони бу йил ух-
ламасдан кутиб олиш-
га аҳд қилгани учун у
аясининг ёнида елиб-
югуриб, стол безатди.
— Ойи, — деди бир-
пайт, — дадам эрта
келадиларми?

— Ҳа, албатта, қи-
зим. Сенга яхши сов-
ғалар олиб келадилар,
— деди аяси Маҳбу-
банинг лўппи юзлари-
дан ўпиб.

Маҳбуба телевизор-
ни ёқиб, юмшоқ ором-
курсига чўкди. Мазза
қилиб мультит томо-

ша қилди. Бироздан кей-
ин эшик кўнғироғи жи-
ринглади.

— Дадам, — деди Маҳ-
буба. Югуриб бориб,
эшикни очди...

Маҳбуба дадасига са-
лом берди. — Ассалому
алайкум, дадажон.

— Яхши келдингизми?

— Раҳмат қизим. Ма-
на булар — сенга... Маҳ-
буба олиб келинган сов-
ғаларни кўриб хурсанд
бўлди.

Кейин ҳаммалари стол
теварагига ўтиришди.

Маҳбуба столда ўти-
риб чуғурлади:

— Адажон, бу йил, ал-
батта, Янги йил бобони

кутиб олишим керак. Би-
ламан, — йиғламсираб
қўйди у, — ухлаб қолсам,
ойим уйғотмайдилар.
Сиз-чи, ада, ухлаб қол-
сам, уйғотинг, хўпми?
Ахир Янги йил бобони
ҳеч ҳам кўрмаганман-да.
Бир кўрай.

Дадаси кулиб қўйди:
— Хўп, қизим.

Маҳбуба хурсанд бў-
либ дадасининг бўйнига
осилди. Юзларидан ўп-
ди, эркаланди. Кейин
юмшоқ уриндиққа чиқиб
олиб, мазза қилиб ой-
наи жаҳондан қизиқ-қи-
зиқ томошаларни кўриб
ўтирди. Соат ўнларга
занг урганда мудрай
бошлади.

— Йўқ, — деди кўзла-
рини ишқаб, — Янги йил
бобони кутаман. Бобом

ажойиб совғалар олиб
келадилар.

Маҳбуба утирган ўр-
нида яна мудрай бош-
лайди. Аҳён-аҳёнда чў-
чиб уйғонди, бошини
сарак-сарак қилиб
уйқусини қочирди.

Дадаси эса: — Ёта
қол, қизим, — деди.
Янги йил бобом кел-
салар, ўзим уйғотаман.

— Уйғотинг, хўпми?
— деди Маҳбуба муд-
роқ кўзларини очиб. —
Янги йил бобомлар
совғалар берадилар
менга. Эртага боғчам-
га олиб бораман. Мав-
жуда, Гулнора, Шаҳно-
зага олиб бораман...

Бироздан кейин
Маҳбубанинг пишил-
лаб ухлагани эшитил-
ди.

ТОНГ ЮЛДУЗИ

Муассислар:

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ДАВЛАТ МАТБУОТ КҰМИТАСИ
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ВАЗИРЛИГИ,
«СОҒЛОМ АВЛОД УЧУН»
ХАЛҚАРО ХАЙРИЯ ЖАМҒАРМАСИ

Бош муҳаррир: Умида АБДУАЗИМОВА

ТАХРИР ХАЙЪАТИ:

Йўлдош САИДЖОНОВ, Омон
МАТЖОН, Гулнора ЙЎЛДО-
ШЕВА, Хотам АБДУРАИМОВ,
Иккилоб ЮСУПОВА, Дадажон
ЎҚУБОВ, Иноят АБДУСОА-
ТОВА, Сулватулла ҚЎЗИЕВ,
Мукаррама МУРОДОВА,
Феруза ОДИЛОВА.

«ЕШ ИҚТИСОДЧИ»
ИЛОВАСИНИ
ТАЙЁРЛАГАНЛАР:

Музаффар ПИРМАТОВ,
Равшан ҚАМБАРОВ,
Махлиё МИРСОАТОВА,
Гулнора МУҲАМЕДОВА.

IBM компьютерида терилди ва
саҳифаланди. Офсет усулида
босилди. Ҳажми 1 босма табоқ
Буюртма — Г-017.
46.496 нусхада босилди.
Қоғоз бичими — А-3.
Босишга топшириш вақти 19.00
Топширилди — 21.30
Навбатчи Озода ТУРСУНБЕКОВА

• Рўйхатдан утиш тартиби
№ 000137
• Манзилимиз: 700083,
Тошкент шаҳри,
• Матбуотчилар кучаси,
32-уй.
• Нашр курсаткичи:
№ 64563
• Телефон:
1-33-44-25
1-36-57-91
1-36-54-21